Trăiască ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc!

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Veac nou

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A.R.L.U.S.

DIN SUMAR:

● Rendez-vous-uri și peripluri cosmice ● Cine termină „Frații Karamazov"... ● Un samovar pentru Sophia Loren ● Straniile urme ale continentului dispărut ● Se poate produce aur artificial? ● Cînd la Nazca și Stonehenge se contempla cerul ● O secundă în miezul luminii ● De ce slăbesc? ● Popas în insula Bougainville ● Cele mai fioroase albine ● O rețetă miraculoasă ● Nedreptățitul Garrincha ● Vremea vitaminelor

ANUL XXIV

17

(1206)

26 aprilie 1968

12 pagini, 1 leu

Gherman Paştov : Tinereţe

AVENTURA

A dispărut un soţ (II)

După reclamaţia făcută la circumscripţia de poliţie în legătură cu dispariţia soţului ei, Nimfodora Ivanovna este chemată de către comisarul-şef pentru o comunicare urgentă.

Două zile după convorbirea cu comisarul-şef, un agent de poliţie se înfăţişă acasă la Nimfodora Ivanovna.

— Vă cheamă comisarul-şef, o anunţă el.

— De ce ?

— Vă invită la circumscripţie.

— Dar ce s-a întîmplat?

— Nu ştiu. Vă rog să veniţi cu mine.

Cînd Nimfodora intră în biroul comisarului-şef, acesta o întrebă:

— Dumneavoastră sînteţi Serebrova, soţia funcţionarului de gradul zece, care şi-a pierdut soţul ?

— Da, eu sînt.

— Vă rog să mă urmaţi.

Comisarul-şef se sculă de la birou şi deschise uşa camerei învecinate. Pe o bancă, se afla întins un om, cu faţa acoperită. Purta o tunică de serviciu, pantaloni gri şi o scurtă cenuşie.

— Acesta-i soţul dumneavoastră?

Nimfodora nu se aştepta la o asemenea surpriză şi cu atît mai puţin la întrebarea comisarului-şef, care-i cerea să-şi recunoască soţul în bărbatul întins pe bancă, nemişcat, cu faţa acoperită de o cîrpă.

— Vreţi să-i vedeţi faţa ? o întrebă comisarul-şef, încercînd să o scoată din încurcătură. N-ar fi de nici un folos.

Nimfodora îi aruncă o privire mirată. „Păi, altfel cum să-l recunosc ?" ar fi vrut ea să-l întrebe. Mîna i se şi întinsese spre cîrpa murdară ce acoperea faţa necunoscutului.

— N-aveţi ce vedea, îi atrase din nou atenţia comisarul-şef.

Indiferenţa cu care fuseseră rostite aceste cuvinte o uimiră pe Nimfodora.

„N-aveţi ce vedea". Soţia vrea să vadă faţa omului presupus a fi soţul ei, iar comisarul-şef îi spune că nu-i nimic de văzut.

Nu sînt sigur că exact acestea sînt gîndurile care au cuprins-o pe Nimfodora în faţa misteriosului cadavru şi a comisarului-şef, nu mai puţin misterios, dar, oricum, de indignare începu să freamăte.

— N-aveţi ce vedea, rosti din nou comisarul-şef.

Uimită, Nimfodora renunţă la intenţia de a descoperi faţa necunoscutului.

— De altfel, dacă vreţi neapărat...

Şi rostind aceste cuvinte, comisarul-şef smulse cîrpa de pe faţa cadavrului. Îngrozită, Nimfodora se trase înapoi.

— Credeaţi că o să aveţi ce vedea? o întrebă comisarul-şef, cu un zîmbet compătimitor.

Dar Nimfodora nu putea să-i răspundă : picioarele îi tremurau, iar glasul i se stingea în piept. Cu o mînă îşi acoperi ochii, iar cu cealaltă făcu un semn comisarului-şef, cerîndu-i parcă să îndepărteze din faţa ei îngrozitoarea priveliştе.

Priveliştea era, într-adevăr, îngrozitoare.

Căci atunci cînd comisarul-şef smulsese cîrpa de pe capul necunoscutului, Nimfodora văzuse într-adevăr un chip cu totul neobişnuit : un cap fără faţă.

Faţa mortului era numai cheaguri de sînge şi răni adînci, negre şi roşii. Chipul nu mai avea trăsături omeneşti şi era complet lipsit de relief...

Nimfodora rămăsese nemişcată în faţa cadavrului, acoperindu-şi ochii cu mîna.

— Judecînd după toate semnele, acesta e cadavrul fostului dumneavoastră soţ, îi atrase atenţia comisarul-şef, bătînd darabana cu degetele pe tabachera lui de aur.

— Dar eu n-aş putea spune cu siguranţă că este soţul meu, preciză Nimfodora.

— Sînt indicii suficiente. O să le analizăm îndată. Liniştiţi-vă, vă rog, şi o să terminăm imediat.

Învingîndu-şi groaza şi repulsia, Nimfodora se apropie de cadavru şi-i prinse o mînă. Dar mîna era la fel de mutilată ca şi faţa.

— Daţi-mi voie, îi spuse comisarul-şef. Iată un lucru care ar putea să ne dea indicaţii preţioase. Priviţi.

Pe unul din degetele umflate ale mîinii stîngi se afla un inel neted, de aur, plin de sînge.

— Nu disting nimic, îi spuse Nimfodora, cu ochii plini de lacrimi. Dacă acesta este inelul nostru de logodnă, înlăuntru se află o inscripţie.

— Bine. O să ne convingem imediat. Pînă atunci, uitaţi-vă la haine.

Comisarul-şef desfăcu scurta şi tunica decedatului. Nimfodora recunoscu imediat hainele soţului ei.

— El e ! exclamă biata femeie, stăpînindu-şi cu greutate hohotele de plîns.

— Ei ! Afanasi! strigă comisarul-şef către planton, care intră imediat. Spală-i mîna şi scoate-i inelul.

— N-o să iasă, şopti Nimfodora.

— O să iasă. Afanasi, încearcă ! Veniţi cu mine.

Nimfodora îl urmă în birou şi comisarul-şef îi înmînă un portofel.

— L-am găsit în buzunarul de la piept al tunicii, îi atrase el atenţia. Are cîteva însemnări şi două asignate.

Nimfodora luă portofelul, pe care i-l dăruise cînd abia se logodiseră. Obiectul îi redeşteptă nenumărate amintiri ! Amintiri despre cele mai frumoase zile ale vieţii de odinioară, zile de dragoste şi de plăcută aşteptare, de speranţe ascunse şi de gînduri înfiorate pentru fericirea viitoare, ce-i umpluseră fiinţa atunci cînd lucrase portofelul !

Dar glasul comisarului-şef o smulse din dulcea ei reverie.

— Recunoaşteţi, în sfîrşit, că e cadavrul soţului dumneavoastră. Şi ca să nu rămînă nici o umbră de îndoială, priviţi inelul.

Nimfodora citi inscripţia gravată înlăuntru şi începu să plîngă cu lacrimi amare.

Totul se sfîrşise. Era văduvă...

I. Goncearov

(Va urma)

ACUM 400 DE ANI

Şcoala, dascălii şi elevii ei

Şcoala din zilele noastre, şcoala de toate gradele, străbate un proces fundamental de transformare, datorit, pe de o parte, volumului sporit de cunoştinţe ce trebuie asimilate de elevi, iar pe de altă parte tendinţelor de a introduce în practica pedagogică, ca auxiliari ai dascălilor, noutăţile tehnice ale epocii noastre. Iar dacă vrem să măsurăm mai bine progresul realizat în acest domeniu al educaţiei publice, e suficient să ne întoarcem cu trei veacuri în urmă şi să încercăm să intrăm — evident numai cu închipuirea ! — într-o şcoală, cu învăţători şi elevii lor, din Rusia secolului al XVI-lea.

Iată, de pildă, cum arăta o sală de clasă, pentru feciorii mujicilor de pe vremuri. O încăpere obişnuită, poate ceva mai luminoasă decît cele în care îşi duceau viaţa ţăranii, cu o masă lungă, la care trona învăţătorul. De-a lungul pereţilor, pe o laviţă ce înconjura încăperea, stăteau elevii. Pe pereţi erau atîrnate cîteva poliţe cu cărţi şi cu... nuieluşele obligatorii, argumentul cel mai convingător al dascălilor de pe vremuri.

Şi acum să vedem din ce se compunea programul unei zile de şcoală ? Lecţiile începeau la 7 dimineaţa, ceea ce însemna că, în zilele scurte de iarnă, ele începeau înainte de a se lumina. Programul avea două părţi : de la 7 la 2, cînd se făcea o pauză pentru masă, apoi lecţiile continuau pînă la lăsarea serii. După terminarea orelor de curs, elevii măturau sala de clasă, aduceau apă proaspătă şi de abia după aceea plecau acasă.

Pentru noi, obişnuiţi cu savantele metode pedagogice contemporane, metodele dascălilor din acele vremuri ni se par mai mult decît originale. Astfel, elevii nu erau „supraîncărcaţi" cu teme pentru acasă. Întregul proces de învăţămînt se desfăşura între cei patru pereţi ai clasei, sub supravegherea continuă a învăţătorului. „Instrumentul" pedagogic principal era „toceala". Elevii trebuiau să înveţe totul pe de rost, începînd cu literele alfabetului şi terminînd cu paginile Evangheliei sau ale altor scrieri religioase, care erau cărţile de bază al şcolilor din Rusia secolului XVI.

E adevărat că şi pe vremea aceea o seamă de oameni luminaţi au protestat împotriva unor asemenea practici pedagogice. Arhiepiscopul Ghenadi al Novgorodului scria că metoda învăţatului pe de rost este foarte dăunătoare şi că învăţătura care se bizuie numai pe ea nu-i instruieşte pe elevi, ci „îi strică numai".

De multe ori, copiii de ţărani care nu-şi puteau permite să înveţe carte pe socoteala părinţilor lor erau daţi cu contract pe lîngă un meşteşugar mai cu stare. Meşteşugarul se obliga să dea elevului casă şi masă, iar acesta din urmă, după orele de şcoală, trebuia să facă diverse munci domestice şi în atelier. Timpul de şcolarizare era socotit de 5 ani. După terminarea şcolii, elevul era obligat să-i slujească stăpînului 5 ani fără nici un fel de plată şi alţi 5 ani cu plată. După cum se vede, „taxele şcolare" erau foarte mari...

PENTRU CUNOSCĂTORI

Anticariatele moscovite

Pentru marele public cartea sugerează rafturi de librării spaţioase instalate în localuri mai mult sau mai puţin moderne, cu vitrine exterioare şi interioare strălucitoare. Există, însă, un public mai restrîns, pasionat nu numai de lectură, ci şi de carte ca atare, de cartea-rară, cu valoare muzeistică, prin vechimea, formatul sau tiparul ei. Este publicul adevăraţilor şi statornicilor clienţi ai anticariatelor, poposind îndelung în faţa rafturilor cu cărţi vechi, răsfoind cu grijă şi evlavie foile unui op, pe care nu întotdeauna îl şi cumpără, din cele mai diferite motive, printre care cele băneşti nu sînt pe ultimul plan...

Moscova oferă iubitorilor de carte veche un număr relativ mare de anticariate, dar cel mai căutat e cel instalat într-un local situat lîngă hotelul „Metropol". Interiorul are ceva de biserică veche ; cărţi legate, adesea, în piele, coperţi strălucind de aur vechi sau în culorile mai vii ale mătăsii. În aer stăruie miresme grele, de hîrtie veche, de clei şi de ceară, din care cauză amatorul autentic se simte acolo ca la el acasă. Anticariatul de lîngă hotelul „Metropol" oferă cumpărătorilor cărţi vechi de sute de ani sau ediţii princeps ale operelor lui Puşkin sau Gogol, de pildă. Şi tot acolo, ca o anexă a anticariatului, se pot găsi gravuri şi tablouri adînc însemnate de patina timpului. Recent, anticariatul a pus în vînzare schiţele originale ale unor tablouri de Kustodiev, o serie de gravuri englezeşti şi multe altele.

Se ridică, totuşi, o întrebare ? De unde se aprovizionează anticariatele, întrucît sursele de cărţi vechi şi rare nu pot fi inepuizabile. Se pare că principalul lor „depozit" sînt magaziile organizaţiilor comerciale care colectează hîrtie veche, pentru retopire. În felul acesta s-au găsit, în ultimii ani, printre altele, o veche ediţie completă a operelor lui Jack London în limba rusă. „Însemnările unui revoluţionar" de Kropotkin, colecţii complete ale unor reviste celebre din secolul trecut, nenumărate volume apărute în editurile, cîndva celebre, ale lui Sitin şi Marx. E drept că aceste rarităţi au fost extrase din zeci şi sute de tone de hîrtie veche. Adevărată operaţie de miner, dar truda a fost răsplătită din plin.

Un alt anticariat, de dată mai recentă, dar care e tot mai mult vizitat, este cel instalat chiar la etajul doi al hotelului „Metropol" şi specializat şi el în cărţi vechi şi pictură originală. Magazinul „Cartea rară", din piaţa Dzerjinski, instalat într-un pavilion confortabil, vrea însă parcă să înlăture imaginea puţin sordidă cu care s-au impus anticariatele în cursul existenţei lor.

PROBLEME ŞI SOLUŢII

Cele mai înalte construcţii

Se ştie că raza de recepţionare a undelor electromagnetice ultrascurte folosite pentru emisiunile de televiziune este în strînsă legătură cu distanţa optimă de vizibilitate. În consecinţă, pentru a se asigura o bună recepţionare a

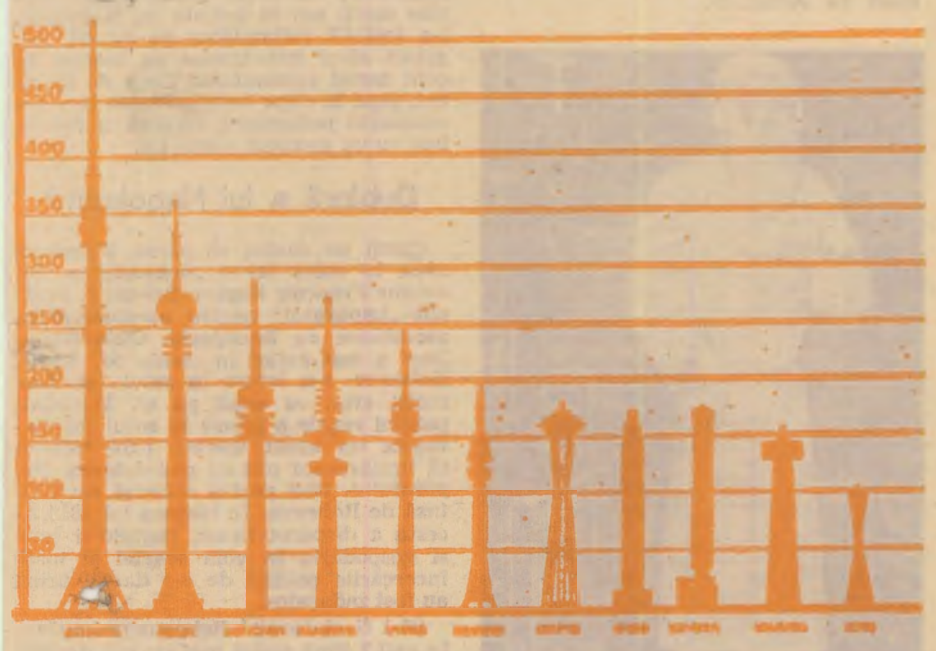

emisiunilor TV la distanţe cît mai mari este nevoie de construcţii foarte înalte. În felul acesta au luat naştere nişte construcţii de proporţii nemaiîntîlnite pînă nu de mult — turnurile de televiziune. Materialele de construcţie caracteristice secolului nostru, oţelul şi betonul armat, fac cu putinţă construirea unor turnuri cu înălţimi de peste o mie de metri. Ele n-au fost încă atinse pînă în prezent, dar în toate părţile lumii s-au construit şi se construiesc în număr mare turnuri moderne puse în slujba televiziunii.

Cel mai „mic" dintre ele se află lîngă oraşul Kobe din Japonia; înălţimea construcţiei nu depăşeşte o sută de metri. Cel mai înalt turn de acest fel din Europa a intrat în funcţiune cu prilejul celei de a 50-a aniversări a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie la Ostankino, o suburbie a Moscovei. Avînd o înălţime de 537 de metri, acest turn depăşeşte mult toate recordurile de înălţime stabilite pînă în prezent la construcţiile din beton armat.

Forma gigantului de beton este cel puţin tot atît de impunătoare ca înălţimea sa. Privitorul are parcă în faţă o rachetă cosmică gata de decolare,

Vizitatorii urcă şi coboară prin puţul de beton cu o viteză de 7 metri pe secundă. Dirijarea sălii de maşini se face prin radio. O uriaşă instalaţie electrică de încălzire împiedică formarea poleiului. (Calcule recente au arătat că în lunile de iarnă numai stratul de gheaţă care s-ar depune datorită respiraţiei vizitatorilor pe pereţii interiori ai turnului ar avea o greutate de cîteva tone).

În toată lumea, de altfel, constructorii turnurilor de televiziune se străduiesc să îmbine cerinţele tehnice cu cele ale turismului. Priveliştea deschisă de la marile înălţimi ale turnurilor, restaurantele situate la etajele superioare exercită o puternică atracţie asupra turiştilor şi contribuie la o amortizare rapidă a cheltuielilor de investiţie. La Stuttgart (R.F.G.), de pildă, turnul de televiziune a fost inaugurat în anul 1956; în cei 12 ani care au trecut de atunci, taxele plătite de cei peste 8 milioane de vizitatori au acoperit cu prisosinţă cheltuielile de construcţie, care au însumat aproape 4 milioane de mărci.

Deşi tehnica construirii turnurilor de televiziune nu diferă prea mult de la un turn la altul, fiecare din ele are totuşi un specific care-l defineşte. Astfel, turnul din Londra, cu „pardesiul" său lung de oţel şi cu pereţii verzui de sticlă dă impresia unei construcţii comerciale. Cel din Cairo are, cu toată linia sa modernă, un caracter specific oriental. Turnul de televiziune din Suedia aminteşte de arhitectura primăriei din Stockholm, iar cel din Tokio evocă silueta turnului Eiffel din Paris.

Evident, calităţile de obiective turistice nu sînt decît caracteristici secundare ale turnurilor de televiziune. Ridicarea lor este motivată în primul rînd de sarcinile tehnice pe care le îndeplinesc:

1) Un turn modern de televiziune oferă posibilitatea recepţionării şi emiterii simultane a şase programe de radio şi televiziune.

2) Prin intermediul instalaţiilor cu care sînt dotate, turnurile de televiziune pot permite efectuarea, în acelaşi timp, a sute de convorbiri între posturi telefonice mobile (automobile, vapoare, avioane, trenuri etc).

3) Prin intermediul lor se pot transmite mii de convorbiri telefonice în diferite direcţii.

4) Se pot transmite semnale radio, recepţionate de aparatele miniaturizate, de buzunar.

5) Se pot transmite date pentru maşini electronice de calcul, pentru teleimprimatoare şi aparate telefoto.

Aceste funcţiuni multiple sînt înfăptuite concomitent de turnurile de televiziune. Nu este, deci, de mirare că numărul lor creşte cu fiecare an în toate colţurile globului.

LA ORDINEA ZILEI

Rendez-vous-uri şi peripluri cosmice

Cuplarea şi decuplarea automată a doi sateliţi artificiali şi readucerea lor pe Pămînt realizate săptămîna trecută de specialiştii sovietici în materie de tehnică spaţială, deschid mari perspective pentru crearea de staţii ştiinţifice orbitale şi pentru un nou şi spectaculos progres al zborurilor cosmice.

Se ştie că, la comanda primită de pe Pămînt, cei doi sateliţi s-au localizat reciproc în Cosmos cu ajutorul aparaturii electronice, s-au apropiat şi au operat o joncţiune care a durat patru ore.

Apoi, dînd ascultare unei alte comenzi terestre, sateliţii s-au decuplat automat, zburînd pe orbite diferite.

Camerele de televiziune cu care au fost echipaţi au transmis reportajul întîlnirii lor, zborul comun şi schimbarea de orbită.

După care, îndeplinindu-şi programul prevăzut, în zilele de 19 şi 20 aprilie, „Cosmos-212" şi „Cosmos-213" au fost readuşi pe sol.

În cursul întregului zbor, instalaţiile de propulsie, radio-televiziune şi de calcul au funcţionat normal.

Aproape concomitent, sovieticii au înscris la activul lor şi o altă mare realizare spaţială: lansarea staţiei automatizate Luna-14 şi plasarea ei pe o orbită circumlunară.

Studiul satelitului nostru natural prin intermediul unor aparate cosmice a fost inaugurat în U.R.S.S. acum aproape 10 ani, mai exact în ianuarie 1959, cînd prima rachetă lansată în direcţia Lunei a trecut la 5—6000 de kilometri de astrul nocturn. Obiectivul a fost însă atins din plin în toamna aceluiaşi an de către Luna-2. Ceva mai tîrziu, Luna-3 a făcut ocolul Lunei şi a transmis pe Pămînt fotografii ale părţii ei invizibile.

Primele staţii lunare au permis să se stabilească că vecina noastră cosmică nu posedă un cîmp magnetic atît de puternic ca acela al Pămîntului şi au dat informaţii despre „împrejurimile" satelitului nostru natural.

La 3 februarie 1966, Luna-9 a aselenizat lin în apropierea ecuatorului lunar, la liziera estică a Mării Furtunilor şi a transmis imagini ale peisajului lunar. Ea a infirmat definitiv ipoteza că solul lunar ar fi acoperit de un strat de pulbere fină. În acelaşi an, Luna-10 a devenit primul satelit artificial al Lunei, urmat rînd pe rînd de Luna-11 şi Luna-12, în timp ce Luna-13 a aselenizat.

După laboratoarele ştiinţifice sovietice, specialiştii americani au plasat şi ei cîţiva sateliţi artificiali pe orbite circumlunare şi au efectuat cîteva alunizări.

Luna-14 continuă acum studiul ştiinţific al Lunei şi al spaţiului cosmic înconjurător.

În cursul zborului staţiei spre Lună, savanţii sovietici au făcut cîteva corectări ale traiectoriei şi, cu ajutorul unor sisteme de orientare şi a unui dispozitiv special de propulsie, au plasat-o exact în punctul dinainte stabilit. În momentul de faţă, Luna-14 înconjoară satelitul nostru natural pe o orbită alungită, în două ore şi patruzeci de minute. Ea se apropie pînă la 160 şi se depărtează pînă la 870 de kilometri.

Mulţumită aparaturii cu care este dotată staţia, se va putea preciza raportul dintre masa Pămîntului şi a Lunii, lucru extrem de important pentru astronomie, se va stabili, urmărind evoluţiile staţiei, forţa de atracţie a Lunei, modul de propagare a undelor radio în apropierea suprafeţei lunare etc.

CE SE DISCUTĂ

Lupta împotriva „bangului"

Cînd în 1858, ieşind de la un concert, fizicianul John Leconte îşi nota un fenomen ciudat, anume că flacăra unei lumînări dansa în ritmul muzicii, nu-şi imagina că descoperirea lui va servi la combaterea unuia din marile inconveniente ale aeronauticii contemporane — „bangul". Interacţiunea aceasta, flacăra-unde sonore, care multă vreme n-a putut fi explicată, a încetat să mai fie o curiozitate de laborator. Surprinzătorul fenomen, în care flacăra poate amplifica sunetul, iar acesta distruge flacăra îi interesează actualmente îndeaproape pe constructorii de avioane care socotesc că, folosindu-se de el, vor reuşi să facă posibilă atenuarea supărătorului zgomot emis de navele aeriene supersonice, zgomot care ameninţă nu numai construcţiile — printre care unele de mare valoare artistică — ci şi sănătatea omului.

Pe scurt, e vorba de anihilarea efectelor de rezonanţă în interiorul camerelor de combustie. Experienţe întreprinse în ultimul timp în domeniul interacţiunilor flăcări-unde au reuşit să explice transformarea, prin mijlocirea flăcării, a semnalului electric în semnal sonor. Sub acţiunea căldurii, moleculele gazoase se disociază în ioni şi electroni, formînd o plasmă. Aplicîndu-se flăcării un cîmp electric, electronii se îndreaptă spre polul pozitiv, iar ionii spre cel negativ şi, cum aceştia din urmă sînt mai grei decît primii, o curbează dezechilibrînd-o şi electrizînd-o. Drept urmare, flacăra oscilează în ritmul impulsiilor electrice, mişcarea dînd naştere la unde de presiune, adică la zgomot. Cu alte cuvinte, acţionează întocmai ca un megafon.

Unul din efectele fenomenului, direct utilizabil, este acţiunea sunetului asupra vitezei de combustie, căci el îi perturbă echilibrul, modificînd-o. Or, în aviaţia supersonică există un fenomen binecunoscut, al rezonanţei: la o anumită valoare a procentului de combustie zgomotul se amplifică brusc, iar flacăra intră în rezonanţă cu camera de combustie. Acesta ar fi şi momentul în care, dacă s-ar modifica procentul de combustie, s-ar evita zgomotul.

Pentru a ajunge la acest rezultat, specialiştii în aeronautică propun folosirea unei tehnici aparent paradoxale: în camera de combustie este plasat un emiţător acustic care este declanşat în momentul cînd încep să se manifeste fenomenele de rezonanţă, aşa încît totul se petrece ca şi cum zgomotul ar anihila zgomotul. Într-adevăr, emiţătorul acţionează asupra procentului de combustie şi permite evitarea fazei rezonante, menţinîndu-l sub punctul critic. Soluţia ar urma să fie aplicată într-un viitor apropiat la toate motoarele avioanelor supersonice, încît dăunătorul „bang" nu va mai incomoda aşezările din preajma aeroporturilor.

MERIDIANE SOVIETICE

Monstrul cu „pantaloni" de lînă

„Cînd monstrul de 650 de kilograme cu „pantaloni" de lînă lungi aproape pînă la pămînt şi-a întors capul spre

Intîia dimineaţă a iacului

noi, am simţit instinctiv nevoia să mă ascund după ceva. Auzisem despre acest excepţional exemplar de prăsilă că înjunghiase, cu coarnele-i ascuţite ca stiletul, doi cai, iar într-o zi pornise la un atac frontal împotriva soţiei bunului său stăpîn. De trei ani, năbădăiosul „tînăr" a rămas netuns pentru că nu-l lasă se se apropie de el nici chiar pe crescătorul care l-a îngrijit din primele zile de viaţă. Şi cu toate că se încadrează în categoria grea, el birute cu multă uşurinţă, ca o capră de munte, povîrnişurile cele mai abrupte".

Martorul ocular care a descris scena de mai sus, un corespondent al agenţiei A.P.N., a şi localizat-o precis: în sovhozul „Lenin" din Pamir. Iar „eroul" descris, în acelaşi timp, cu teamă şi simpatie este un iac domestic. Deşi domesticiţi, iacii nu au totuşi un „domiciliu" stabil. Iarna, iacii pasc pe povîrnişurile din vecinătatea sovhozului, iar vara se îndepărtează pînă la 100—150 km, urcînd spre crestele înzăpezite, întrucît suportă greu căldura, pe cînd la frig sînt în elementul lor.

Iacii domestici se bucură de multă libertate; îşi aleg chiar singuri păşunile. De aceea, munca crescătorilor este aparent foarte uşoară. Doar rareori se întîmplă să-i mîne dintr-un loc într-altul. Cînd constată că animalele nu se mai află prin preajmă încep să le caute cu binoclul pe crestele mai îndepărtate şi cum le găsesc îşi mută iurta mai aproape de ele. „Uneori, fetele şi băieţii — şi am destui, vreo 75 — fug de mine pînă la zeci de kilometri distanţă. Atunci îmi încarc calabalîcul şi pornesc pe urmele lor", a povestit aceluiaşi corespondent crescătorul de iaci Saît Koşbaev.

Uneori, păstorul de iaci străbate călare sute de kilometri. El se îngrijeşte de sănătatea animalelor. Le face periodic vaccinuri. Şi nu e deloc uşor să vaccinezi un Hercule cu coarne de o jumătate de metru. Grijile cele mai mari survin însă o dată cu iarna, cînd bîntuie viscolul şi cînd de multe ori iacii sînt atacaţi de leoparzi, de „fulgerul galben", cum se spune în Pamir.

Dar, la urma-urmei, de ce sînt domesticiţi iacii? Ei bine, pentru că laptele lor este foarte gustos şi are un mare procent de grăsimi: 9 la sută.

reportaj

DUBLURI ȘI IMPOSTORI

De la falsele Ioane d'Arc la falsul Hitler

Legiunile romane dăduseră lovituri nimicitoare Macedoniei. Țara era ruinată, regele Perseu ucis. Cum Filip, fiul și urmașul lui, murise ceva mai înainte, nu exista cineva care să poată ridica poporul la luptă împotriva Romei. În momentul acela în Macedonia se ivi un anume Andrix, care se dădea drept Filip, fiul regelui Perseu. Argumentul cel mai convingător era asemănarea-i uluitoare cu defunctul rege al Macedoniei. Încît chiar și regele Traciei, Teres, căsătorit cu sora lui Perseu, îl recunoscu ca atare. Ambasadorii Cartaginei făgăduiră să-l sprijine în lupta împotriva Romei. După ce dobîndi o serie de victorii asupra legiunilor romane, Andrix-Filip fu însă în cele din urmă învins și luat prizonier. Curînd, fu executat.

Cine a fost omul care s-a încoronat rege al Macedoniei ? Titus Livius afirmă că Andrix a fost fiu de postăvar. Alți istorici romani au împărtășit și ei punctul de vedere al compatriotului lor, lucru firesc dacă ținem seama că era vorba de un dușman al Romei. Spre deosebire de ei, însă, istoricul grec Pausanias a încercat să dovedească că Andrix a fost într-adevăr fiul lui Perseu.

Istoria imperiului roman cunoaște o întreagă „pleiadă" de falși-Nero, împrejurare care i-a servit lui Lion Feuchtwanger ca subiect pentru romanul său „Falsul Nero".

Istoria Evului Mediu a cunoscut și ea astfel de personaje. În Franța, bunăoară, după ce Ioana d'Arc a fost arsă pe rug, în 1431, au apărut trei impostoare care și-au atribuit identitatea nemuritoarei eroine populare. Dar au fost rînd pe rînd demascate.

Falșii urmași ai lui Ivan cel Groaznic

Vestea morții ciudate (sau a asasinării ?) la Uglici a micului Dimitri, fiul lui Ivan cel Groaznic, a prilejuit tot felul de zvonuri. Se spunea, de pildă, că țareviciul nu murise și că se ascundea în casa unor oameni de încredere de frica uneltirilor puse la cale împotrivă-i de țarul Boris Godunov. Curînd, însoțit de o gardă poloneză, și-a făcut intrarea în Moscova un ins care-și spunea „țareviciul Dimitri" și a rămas cunoscut în istorie sub numele de falsul Dimitri. Căci legenda n-a murit o dată cu moartea lui. După el au apărut falsul Dimitri al II-lea și chiar al III-lea.

Iar după o bună bucată de vreme au început să se ivească și falșii fii ai falșilor Dimitri. Astfel, în 1644, la Constantinopole a apărut brusc „țareviciul Ivan Dimitrievici", iar un alt fiu fictiv al faimosului Dimitri s-a ivit în Polonia.

Cîte vieți a avut Petru al III-lea?

Secolul XVIII. În Rusia erau vremuri tulburi. Războaie, secetă, răzmerițe. Satele erau cutreierate de pribegi care proroceau apropiatul sfîrșit al lumii. Se spunea că fostul țar Petru al III-lea fusese ucis de amanții Ekaterinei a II-a. Dar în același timp mai circula și zvonul că țarul nu murise, ci că se ascundea și aștepta numai momentul favorabil ca să pornească împreună cu poporul împotriva ocîrmuirii.

Și iată că, în 1765, el se înfățișă norodului. Dar cînd fu prins, „țarul" se dovedi a fi un soldat dezertor, pe nume Gavrila Kremnev. După ce fu biciuit în public și ars cu fierul roșu, fu deportat la Nercinsk.

Dar cu cît erau mai aspre pedepsele, cu atît mai puternică era credința în existența țarului. Așa încît, în clipa cînd cazacul Pugaciov de pe Don porni răscoala, pentru mulți el era Petru al III-lea. Și deși Pugaciov fu executat public într-o piață din Moscova, Petru al III-lea se încăpățîna să nu moară. Umbra lui a rătăcit încă multă vreme prin Rusia.

Ba, la un moment dat, nu se mai mulțumi cu vastele întinderi ale imperiului rus ; își părăsi țara și-și vesti sosirea în Muntenegru. „Era de statură mijlocie — scria un contemporan — ciolănos, cu fața palidă și ciupită de vărsat ; păru-i des cădea în șuvițe pe frunte, pînă la ochi". Mulți îl știau, de altminteri, și sub numele de Stefan.

Un căpitan Tanovici, care fusese la Petersburg și-l văzuse pe țar, jura că omul cu numele de Stefan și Petru al

Țarul Alexandr I...

III-lea erau una și aceeași persoană. Iar călugărul Feodosi, care și el îl cunoscuse pe țar, afirma același lucru. Ultimele îndoieli se „risipiră" definitiv, cînd, într-o mînăstire, se descoperi portretul țarului rus. Se ajunse așadar la concluzia că copia și originalul semănau ca două picături de apă.

Drept care, o delegație alcătuită din muntenegrenii cei mai de vază bătu la ușa căsuței în care locuia Stefan și-l rugă pe „Petru al III-lea" să le cîrmuiască țara. Cum ar fi procedat în locul lui un aventurier oarecare ? Probabil că ar fi acceptat numaidecît. Stefan, însă, rupse cererea înmînată de delegație, refuzînd să domnească cît timp țara va fi sfîșiată de vrajbă și dezbinare. După un asemenea gest, nimeni nu se mai îndoi că omul căruia i se ceruse să cîrmuiască Muntenegru era, într-adevăr, țarul rus.

Și „Petru al III-lea" a domnit în Muntenegru șase ani, în care timp a pus capăt luptelor intestine din țară. El s-a dovedit un excelent om de stat, căutînd să fie drept și să-i ajute, pe cît posibil, pe cei sărmani.

Într-un rînd a izbutit chiar, printr-un vicleșug, să înlăture primejdia unui iminent atac turcesc. Cum ? Poruncind să se construiască o cazarmă mare pentru ofițerii și soldații ruși care, chipurile, urmau să sosească curînd în ajutorul muntenegrenilor. Așa cum scontase, vestea a ajuns numaidecît, prin spionii turci, la urechea pașei. Dar Stefan nu-și închipuia că trădătorii erau chiar atît de aproape de el ; într-o noapte un servitor grec, mituit de turci, îl ucise.

În felul acesta, țarul Petru al III-lea și-a dat pentru a treia oară obștescul sfîrșit. Dar povestea lui nu s-a încheiat nici acum. Chiar în același an s-a ivit un alt ins care se dădea drept Petru al III-lea și care apoi, timp de 12 ani, a străbătut sub această identitate multe orașe și capitale europene. Ba a purtat chiar corespondență cu fețe bisericești și cu filozofi, între care Voltaire și Rousseau. Destinul noului impostor a fost la fel de tragic ca al celorlalți purtători ai numelui lui Petru al III-lea, care fuseseră cu toții uciși. Ultimul „țar", arestat la Amsterdam, și-a tăiat venele. Abia după aceea fantoma lui Petru al III-lea a dispărut definitiv de pe arena istoriei.

Misteriosul schimnic din Siberia

Documente oficiale atestă că țarul Alexandr I a murit în 1825 la Taganrog. Conform unei alte versiuni, el ar fi renunțat însă la tron și ar fi trăit în Siberia, ca schimnic, timp de 40 de ani, sub numele de Fiodor Kuzmici. Se știe că Alexandr obișnuia să spună că intenționa să abdice și să ia calea bisericii. Cunoștea bine firea orgolioasă și crudă a urmașului său, Nikolai. Iar cum el însuși venise la putere după asasinarea tatălui său, în urma unui complot la care participase și el, se temea să nu fie otrăvit.

În orice caz, dacă Alexandr voia, într-adevăr, să renunțe la tron ca să-și păstreze viața, șederea la Taganrog îi oferi un bun prilej ca să-și pună în aplicare planul. Cu cîteva zile înainte de a se anunța îmbolnăvirea bruscă și moartea fulgerătoare a țarului, tot la Taganrog murise un ofițer dintr-un regiment de vînători de munte, pe nume Maskov, care — se zvonea — semăna mult cu Alexandr.

...Și pretinsa lui dublură, schimnicul Kuzmici

Cadavrul țarului fu transportat la Petersburg într-un sicriu închis care, timp de șapte zile, fu expus (tot închis !) în catedrala Kazan. Pentru rude coșciugul fu deschis doar o singură dată, în cursul nopții ; cu toate acestea, mama țarului băgă imediat de seamă că fața fiului era mult schimbată.

Și, curînd, țăranii coloniști din Siberia începură să vorbească despre un schimnic Fiodor Kuzmici. Deși acesta căuta să-și ascundă trecutul, ținuta militară, erudiția și cunoașterea cîtorva limbi străine îl deosebeau mult de cei din jur. În plus, cunoștea foarte bine viața înaltei societăți din Petersburg. Prin urmare, nu-i de mirare că oamenii începură să pună semnul egalității între el și țarul Alexandr I. Cei care îl cunoscuseră personal pe țar erau uluiți de asemănarea schimnicului cu el. Fiodor Kuzmici a lăsat niște hîrtii cifrate care, spunea el, după moarte aveau să-i dezvăluie identitatea. Dar cifrul n-a fost descifrat nici pînă acum, așa încît misterul a rămas nedezlegat.

În lucrarea „Alexandr I și enigma lui Fiodor Kuzmici", apărută în 1923 la Petrograd, Konstantin Kudriașov socotea că sub masca schimnicului siberian nu s-a ascuns țarul ci un om de la curtea lui, contele Fiodor Uvarov, dispărut fără urmă la 7 ianuarie 1827. Iar faptul că Uvarov era membru al unei loji masonice ilegale și-i cunoștea la perfecție cifrul explica, după autorul cărții, folosirea de către Fiodor Kuzmici a unei scrieri codificate. În plus, scrisul lui Fiodor Kuzmici semăna mai mult cu autografele lui Uvarov decît cu cele ale țarului.

Impușcat în zori

Foarte ciudat a fost și destinul mareșalului Ney, „cel mai curajos dintre curajoși", cum l-a numit Napoleon.

După ce acesta a fost definitiv înfrînt și exilat în insula Sf. Elena, mareșalul Ney a fost împușcat din ordinul lui Ludovic al XVIII-lea lîngă zidurile grădinii Luxemburg. Conform documentelor istorice, tragica întîmplare a avut loc în dimineața zilei de 7 decembrie 1815. Patru ani mai tîrziu, însă, pe celălalt țărm al Atlanticului, în statul Carolina de Nord, s-a ivit un ins cu numele de Pierre Stewart Ney. Pe atunci trăiau în America mulți foști bonapartiști, emigrați după restaurarea Bourbonilor. Cu toții l-au salutat entuziasmați pe Pierre Stewart Ney, luîndu-l drept mareșalul lui Napoleon. Cînd colonelul I. Lehmanovski, un ofițer polonez care servise mulți ani în armata lui Napoleon, l-a întîlnit întîmplător pe stradă, s-a grăbit să-și îmbrățișeze cu lacrimi în ochi fostul comandant. Timp de 27 de ani, pînă în clipa morții, Pierre Ney s-a consacrat pedagogiei, fără să fi dezvăluit cuiva secretul vieții lui.

Dublură a lui Napoleon?

Oricît de ciudat ar părea, Napoleon avea în suita lui o „dublură" — un anume François Eugène Robeaux, poreclit „împăratul" pentru uimitoarea lui asemănare cu Bonaparte. Cînd Napoleon a fost exilat în insula Sf. Elena, Robeaux s-a întors în satul lui. Dar mulți erau cu ochii pe el. Ministrul poliției regale a trimis în satul lui Robeaux un agent special, care trebuia să urmărească pas cu pas dublura împăratului. Nici partea adversă nu uită însă de Robeaux. În toamna lui 1818, acesta a dispărut brusc, lăsîndu-și casa și gospodăria în voia soartei și toate încercările poliției de a-i da de urmă au fost zadarnice.

Să-l fi „înlocuit" Robeaux pe împărat în exil ? Pînă astăzi mai circulă diverse versiuni privitoare la locul și felul în care și-a sfîrșit zilele Napoleon, ce și-ar fi lăsat, chipurile, în insulă dublura.

Cine a fost Maximilian Bauer?

După cel de al doilea război mondial, numărul oamenilor fantomă a sporit considerabil. Multe căpetenii ale Germaniei fasciste, încercînd să scape de răspundere pentru crimele săvîrșite, și-au schimbat numele și chiar înfățișarea. În felul acesta a procedat, bunăoară, Adolf Eichmann. Dar pînă la urmă a fost depistat. În schimb, Martin Bormann, mîna dreaptă a lui Hitler, n-a fost descoperit nici pînă acum.

Toate acestea au contribuit la crearea de legende chiar și cu privire la Hitler. Deși se știa din sursă oficială că führerul se împușcase în subteranele cancelariei Reichului, după război au apărut știri care arătau că Hitler ar fi fost văzut cînd în America de Sud, cînd în Spania sau Japonia. În legătură cu acest lucru am putea aminti de o carte : *Strania moarte a lui Adolf Hitler*, care, în ultimul timp, a fost definitiv dată uitării. Publicată în 1939, ea informa cititorii că, începînd din 1933, Hitler își pregătise „dubluri". Indivizi, care semănau foarte bine cu el, se deprinseseră să-i imite ținuta, felul de a fi, spre a-l înlocui la diverse întruniri publice. La 29 septembrie 1938, Hitler ar fi fost, chipurile, otrăvit. Din momentul acela ar fi fost înlocuit de una din „dubluri", pe nume Maximilian Bauer.

Evident, e o versiune care nu merită mai multă crezare decît alta. Dacă amintim aici de ea, o facem numai pentru a arăta cît de mult se învecinează uneori în istorie ficțiunea și realitatea, minciuna și adevărul.

Alexandr Gorbovski

CINEMA

Cine termină „Fraţii Karamazov"...

Ivan Pîriev s-a luptat cu moartea ca să termine filmul **Fraţii Karamazov.** Dar a fost învins. Internat la spital pentru o boală de inimă, n-a putut suporta liniştea şi odihna forţată, cînd ştia că pe platou îl aştepta clocotul patimilor dostoevskiene. În ciuda interdicţiei categorice a medicilor, şi-a părăsit patul de bolnav şi s-a dus direct la studio. A filmat intens, s-a întors acasă, s-a culcat să se odihnească şi nu s-a mai sculat.

Katerina Ivanovna în interpretarea Svetlanei Korkoşko

În urma lui au rămas gata primele două serii ale trilogiei şi a treia prelucrată în scenariul regizoral pînă în cele mai mici detalii. Faptul acesta a făcut cu putinţă ca opera să poată fi dusă la bun sfîrşit cu o desăvîrşită fidelitate faţă de intenţiile autorului ei.

Delicată misiune a fost încredinţată actorilor Mihail Ulianov şi Kirill Lavrov, care interpretează pe Dmitri şi Ivan Karamazov. Alegerea s-a dovedit cît se poate de inspirată, cei doi debutanţi în regie confirmînd speranţele puse în ei. Misiunea lor este în bună măsură facilitată de faptul că au apucat să repete cu Pîriev multe scene din seria a treia şi cunosc nu numai schema fundamentală a ultimei părţi a trilogiei, ci şi amănuntele de concepţie.

Nu mai puţin importantă este însă, evident, experienţa lor artistică, Ulianov şi Lavrov fiind actori de frunte ai scenei şi ecranului sovietic. Din bogata lor filmografie amintim: **„Voluntarii", Casa în care locuiesc, Cerul Balticii, Bătălie în marş** (Ulianov), **Vii şi morţi, Credeţi-mă oameni!, Salvele Aurorei** (Lavrov).

Dată fiind importanţa operei pe care o au de terminat, cei doi debutanţi sînt ajutaţi de un colectiv format din trei reprezentanţi de seamă ai şcolii regizorale sovietice: Lev Arnstam, Alexandr Stolper şi Serghei Iutkevici, desemnaţi de conducerea studioului „Mosfilm", pe ale cărui platouri renaşte lumea dramatică a **Fraţilor Karamazov.**

Cu girul acestor nume, la care trebuie adăugate cele ale operatorului S. Vronski, scenografului S. Volkov şi interpreţilor Andrei Miagkov (Alioşa Karamazov), Leonella Skirda (Gruşenka), Mihail Prudkin (Fiodor Karamazov), Svetlana Korkoşko (Katerina Ivanovna), Valentin Nikulin (Smerdiakov), Piotr Pavlenko (starețul Zosima), probabil că şi seria a treia se va ridica la înălţimea primelor două părţi, considerate ca un mare succes al regretatului regizor şi autentice opere de artă.

Un samovar pentru Sophia Loren

Moscoviţii au făcut un coup de foudre *pentru Filumena Marturano în interpretarea Sophiei Loren. Atunci, la ediţia din 1965 a Festivalului filmului, au premiat-o, au asaltat-o pentru autografe, au înconjurat-o cu simpatie şi admiraţie. Care s-au arătat atît de insistente, încît la hotelul „Moscova", pentru paza apartamentului actriţei au fost alese elementele cele mai vigilente şi mai aspre la suflet ale personalului.*

Dar şi după ce cortina s-a lăsat peste atmosfera sărbătorească a Festivalului, relaţiile prieteneşti dintre gazde şi fermecătoarea musafiră nu s-au curmat. Actriţei i-au fost consacrate articole şi studii, fotografiile ei se vînd ca pîinea caldă, se poartă o intensă corespondenţă. Iar recent, i s-a trimis în dar un samovar. O frumuseţe de samovar de Tula, localitate celebră pentru măiestria cu care perpetuează vechea tradiţie a acestor recipiente specific ruseşti.

Pînă să ajungă însă în mîinile stăpînei sale, samovarul a trebuit să aştepte: Sophia Loren turnează mult, filmările o solicită în diferite colţuri ale lumii. Cînd şi-a reintegrat domiciliul parizian, situaţia nu s-a rezolvat imediat. Actriţa nu suportă publicitatea şi, în afara relaţiilor profesionale, este greu accesibilă. Dar cuvîntul magic „Moscova" a deschis uşa apartamentelor sale.

Foarte încîntată de darul care i s-a făcut, Sophia Loren a cerut instrucţiuni amănunţite pentru folosirea samovarului.

— Îmi amintesc cu plăcere de Moscova şi de Festivalul a cărui musafiră am fost. N-am să uit niciodată ospitalitatea moscoviţilor, întîlnirile pline de căldură cu prietenii de acolo. Din păcate, n-am putut fi prezentă şi la ediţia de anul trecut a Festivalului, deşi am ţinut foarte mult. Dar a fost un an greu pentru mine — a declarat actriţa „trimisului" prietenilor din Moscova, ziaristului B. Bubnov.

De altfel nici anul acesta nu se anunţă mai uşor. Sophia Loren abia a terminat filmul-basm „A fost odată", în care interpretează o fată de ţăran, şi se pregăteşte pentru un rol extrem de dificil: Mutter Courage — adică Pelagheia Nilovna a lui Gorki revăzută de Brecht.

Sophia Courage — glumesc acum admirativ ziariştii...

TEATRU

Scena tuturor posibilităţilor

În multe spectacole se simte un fel de „foame de scenă" a regizorilor, care folosesc lojile, îi coboară pe actori în sală sau, dimpotrivă, îi suie pe spectatori pe scenă.

Părerile sînt însă, evident, împărţite. Unii susţin că extinderea nu este necesară şi că succesul spectacolului nu depinde de spaţiul scenic. Dar alţii, cei care caută mereu noi formule capabile să împingă înainte arta teatrală, să o aducă din ce în ce mai aproape de viaţă, includ în planurile lor de „luptă" şi un element atît de tradiţional şi bine fixat cum este clădirea teatrului. Din această categorie făcea parte şi regretatul Nikolai Ohlopkov, care a spus o dată: „Dacă ar fi să montez o operă clasică într-un teatru nou, aş alege în primul rînd „Război şi pace". Cu autorul montajului teatral aş putea realiza acolo asemenea contraste sociale şi psihologice, încît din ciocnirea lor ar scăpăra scintei..."

Cînd spunea teatru nou şi acolo, Ohlopkov avea în vedere ceva foarte precis. Căci, împreună cu arhitecţii I. Malţin şi Veniamin Bikov, el lucra la proiectul unui teatru care urma să arate cam aşa...

Spectatorii intră în sală, îşi ocupă locurile şi piesa începe pe o scenă obişnuită. În antract, consumă ceva la bufet sau fumează o ţigară şi cînd se întorc, constată că scena s-a apropiat mult, iar scaunele o înconjoară din trei părţi, ridicîndu-se deasupra ei în amfiteatru. În actul următor, spectatorii descoperă o arenă în mijlocul sălii.

A doua zi actorii joacă simultan pe două scene, iar spectatorii sînt aşezaţi unii în faţa altora. Acţiunea piesei se petrece noaptea. Şi, deodată, tavanul sferic al sălii se dă la o parte şi stelele, care stau puzderie pe cer, încep să clipească deasupra capetelor. După aceea, fiindcă aşa cere piesa, dispare şi fundalul şi actorii joacă printre copacii unei păduri adevărate în mijlocul căreia e construit teatrul.

Deşi poate părea de domeniul fantasticului, repetăm că acest proiect se afla pe masa de lucru a regizorului Nikolai Ohlopkov. El a trezit şi interesul altor mari oameni de teatru, partizani ai unor formule regizorale îndrăzneţe, ca Iuri Zavadski, Gheorghi Tovstonogov, Nikolai Akimov, Jan Smilgis.

ESTRADĂ

Un nume predestinat

Maia Kristalinskaia a apărut pe estradă hotărîtă să nu semene cu nici una dintre cîntăreţele existente. Şi spectatorii s-au văzut faţă în faţă cu o tînără femeie simplă, obişnuită, îmbrăcată într-un costum-taior de culoare închisă, dintr-acela care serveşte în toate împrejurările: dimineaţa poţi merge cu el la lucru, după amiază pe stradă, seara la teatru. Acest costum modest a fost calul de bătaie al criticilor: orice s-ar spune, nu e o ţinută de scenă... Dar spectatorii au reacţionat altfel.

Realitatea-i că în cazul Maiei Kristalinskaia nici nu se putea decît aşa. Decolteurile, paietele, rochiile somptuoase nu i se potrivesc. Şi cîntăreaţa a înţeles asta foarte bine. La timpul lui, taiorul ei a fost o noutate şi o îndrăzneală. Dar numai el se armoniza cu înfăţişarea-i serioasă şi concentrată, care ar fi în mediul ei la un simpozion ştiinţific, la bara avocaţilor sau la Institutul de fizică nucleară de la Dubna. (Odată ar merita să se scrie despre vestimentaţia unor artişti ca parte integrantă a personalităţii lor. Nu întîmplător Edith Piaf nu s-a despărţit niciodată de mica-i rochie neagră, nu întîmplător Juliette Gréco îmbracă aceeaşi lungă rochie neagră care-i scoate în evidenţă

jocul mîinilor, iar Georges Brassens nu dezbracă haina maro de velur, care-l face să semene cu personajele cîntecelor sale).

Deci, prima surpriză a fost taiorul. A doua, glasul. Bineînţeles, numele ei „predestinat" a fost obiect de speculaţii glumeţe. Unii au crezut chiar că e un pseudonim care anunţă un soprano cristalin. Dar Maia Kristalinskaia a început să cînte cu o minunată voce joasă, caldă şi învăluitoare, care făcea foarte intime micile istorioare ale cîntecelor sale.

Artistei îi plac sentimentele delicate, „minore". Ea cîntă gingăşia feminină şi credinţa, devotamentul şi răbdarea. Eroinele ei sînt devotate pînă la supunere, delicate pînă la iertarea totală, răbdătoare pînă la resemnare. Publicul masculin aplaudă îndeobşte această imagine a femeii; publicul feminin o primeşte cu anume rezerve, dar arta cîntăreţei rămîne indiscutabilă pentru toţi.

Biografia Maiei Kristalinskaia a avut o traiectorie ciudată. Pînă la un punct a fost foarte simplă. Cîntăreaţa s-a născut la Moscova, a cîntat în corul de copii al Casei centrale a feroviarilor, după absolvirea şcolii s-a înscris la Institutul de aviaţie. Institutul acesta este renumit pentru puternica-i mişcare artistică de amatori, din rîndurile căreia au ieşit multe vedete ale artei profesioniste. Dar Maia Kristalinskaia n-a avut noroc cu amatorii. În toţi anii de studiu n-a reuşit să cînte niciodată pe scena institutului. În schimb au remarcat-o profesioniştii, dar mai tîrziu, cînd era deja ingineră şi lucra într-o uzină din Moscova. Odată a cîntat într-un concert combinat susţinut de forţele locale şi de un grup de artişti invitaţi de uzină. Cineva a recomandat-o lui Oleg Lundstrem, care după ce a audiat-o, i-a propus să o angajeze temporar ca solistă a orchestrei lui. Asta se întîmpla în 1960. Maia n-a stat la gînduri şi a părăsit ingineria aviatică pentru arta profesionistă. După o jumătate de an, a rămas „pe liber". O scurtă perioadă de pesimism, derută, neîncredere în forţele proprii... Dar într-o bună zi a fost angajată de un alt şef de orchestră celebru, Eddi Rozner. De atunci, traiectoria este mereu ascendentă.

— Lasă-l dragă, nu e prevăzut în scenariu.

PICTURĂ

Cel mai lung tablou

Autorul acestei performanţe este englezul Steven Knapp. Numele lui nu spune încă nimic, fiindcă omul abia face primii paşi în cîmpul artelor plastice. În schimb, aviatorii britanici îl cunosc bine: Knapp a fost pilot pe avioane de vînătoare.

După ce, renunţînd la profesia lui periculoasă, a coborît pe pămînt şi s-a dedicat picturii, obişnuinţa riscului şi-a spus cuvîntul: Steven Knapp s-a încumetat să picteze cel mai lung tablou din lume, destinat unui mare magazin din New York. Pînza măsoară 1 500 de iarzi (un iard = 0,914 m)!

Dar cînd Knapp şi cele cinci ajutoare ale lui au terminat lucrarea, s-a ivit o problemă imprevizibilă: autorul nu-şi putea vedea în ansamblu opera. Nu poţi cuprinde cu o singură privire aproape un kilometru şi jumătate! I-a venit în ajutor vechea-i profesie: Knapp s-a urcat într-un elicopter şi s-a ridicat la o înălţime convenabilă, de unde a putut cerceta în voie roadele eforturilor sale.

Evident, „cel mai lung tablou" a făcut vîlvă. Ziariştii l-au luat cu asalt pe Knapp, care a trebuit să pozeze în fel şi chip şi să dezvăluie amănuntele „procesului de creaţie". Cu modestie şi o francheţe dezarmantă, Steven Knapp a răspuns:

— O, e foarte simplu! Întîi am vopsit 380 de iarzi în roşu, următorii 380 în portocaliu-galben ş.a.m.d.

Ca toţi autorii, şi Knapp speră că lunga-i creaţie va obţine recunoaşterea unanimă. De aceea, sau poate din prudenţă, cu gîndul la ingratitudinea posterităţii, aviatorul-pictor şi-a semnat pînza din 300 în 300 de picioare.

Operaţia de transportare la destinaţie a tabloului a fost extrem de complicată.

I. Volkov

ȘTIINȚA

ENERGETICĂ

Luna, centrală electrică pentru Terra

Pe templul zeiței Diana din Efes e săpată inscripția : „Numai Soarele, cu lumina lui strălucitoare, ne dăruiește viață". Și, într-adevăr, tot ce există astăzi pe planeta noastră, inclusiv viața, ne e dăruită de Soare. În Soare își are izvorul energetica Pămîntului. Căci astrul zilei a dăruit viață plantelor (fără Soare fotosinteza este de neconceput) care peste milenii s-au transformat în compuși anorganici. Soarelui i se datorește circuitul apei în natură, el face rîurile să curgă...

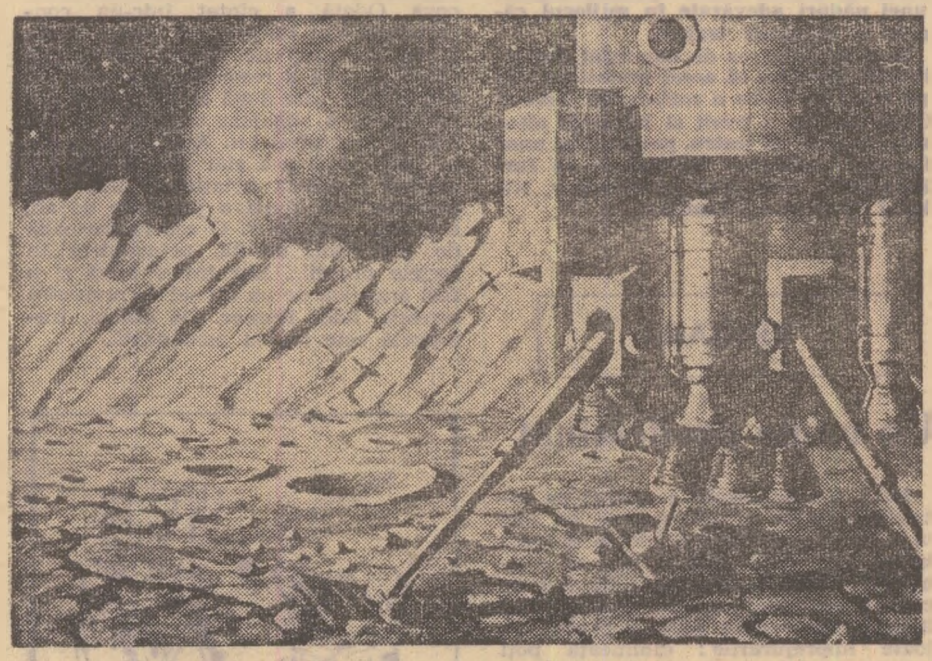

Peisaj selenar, văzut de cosmonautul Aleksei Leonov, care e și un pasionat desenator

Conform unor calcule recente, 80—90 la sută din totalul energiei electrice produse azi pe glob se obțin prin arderea a tot felul de combustibili și numai 10—15 la sută se obțin în hidrocentrale electrice. Încît dacă pămîntenii vor fi și în viitor la fel de risipitori, mai devreme sau mai tîrziu rezervele naturale înmagazinate în „interiorul" Pămîntului vor seca. Numai în ultimii 20 de ani omenirea a consumat o cantitate de energie egală cu totalul consumului din toți anii precedenți. Cu toate aceastea, cererile de energie sînt mai mari decît producția ei. De aceea, problema „foamei de energie" îi preocupă tot mai mult pe specialiști, care-și îndreaptă privirile spre Cosmos unde, la o depărtare de 150 milioane de kilometri, se află o sursă de energie de-a dreptul inepuizabilă.

Soarele este un gigantic reactor termonuclear a cărui putere, în c.p., poate fi exprimată printr-o cifră formată dintr-un 5 urmat de 23 de zerouri. El radiază în fiecare secundă circa 4.10^{33} ergi. Pentru a da căldură și lumină, Soarele cheltuiește în aceeași unitate de timp 4 200 tone din propria-i materie. Prin urmare, masa lui scade în fiecare 24 ore cu aproape 400 de miliarde de tone. În aceste condiții este firească întrebarea : va mai trăi mult astrul zilei ? Iată răspunsul : masa soarelui este atît de mare încît nici chiar pierderile anuale din materia lui nu reprezintă, proporțional, mai mult decît pierderea unui fir de păr de pe corpul unei antilope. Încît Soarele va pierde un procent din masă abia peste 150 milioane de miliarde de ani.

Planeta noastră primește numai o infimă parte din fantastica energie a Soarelui. Dar și această cantitate este foarte mare pentru Pămînt. Căci, într-un an, ea totalizează 15.10^{16} kW/h energie. Este o cifră astronomică. Pentru a o intui trebuie să știm că această energie s-ar putea obține arzînd 200 de miliarde de tone de huilă. Dar să luăm și cifre mai accesibile. Echivalentul energiei solare primite de Pămînt în fiecare secundă s-ar putea obține arzînd trei milioane de tone, adică 50.000 de cisterne de benzină de cea mai bună calitate. Această energie este de zeci de mii de ori mai mare decît aceea produsă azi de toate centralele electrice de pe Pămînt. Sau, pentru ca lucrurile să fie și mai clare, să ne limităm la o singură zonă. Numai fluxul de radiații care cade în republicile din sudul Uniunii Sovietice în 250—300 zile însorite pe fiecare 100 kilometri pătrați de pămînt ar putea îndestula cu energie electrică întreg globul pămîntesc. Dar omenirea utilizează azi doar o infimă parte din această energie. Problema pe care și-o pun în clipa de față specialiștii este găsirea căilor de creștere a nivelului de utilizare a energiei solare în viața cotidiană.

Primele instalații în care s-a realizat transformarea luminii și căldurii solare în energie electrică au fost generatoarele termoelectrice. Randamentul lor s-a dovedit destul de bun. Următoarea treaptă a fost întoarcerea la motorul cu ardere externă cu gaze și piston, o invenție brevetată încă acum 150 de ani. Dar nu o simplă întoarcere, ci perfecționarea acestui motor, constînd în introducerea unui dispozitiv regenerator între instalațiile de încălzire și răcire. Specialiștii în heliotermică din Uzbekistan au elaborat în ultimii ani cîteva proiecte interesante de heliocentrale electrice. La Tașkent a fost construit un cuptor solar, cu diametrul oglinzii de doi metri, pentru a studia proprietățile termofizice ale materialelor la temperaturi înalte. În focarul acestei instalații se obțin temperaturi de 3—4 000 de grade.

În clipa de față există în U.R.S.S. multe mașini acționate de energia solară. Ele pun în funcțiune pompe puternice care scot apa de la mari adîncimi. Au fost create instalații solare de desalinizare a apei. Există instalații solare care sapă în deșert puțuri adînci, îndestulînd cu apă cîte 10—12 000 de animale. În alte țări ca, de pildă, Ghana razele Soarelui alimentează cu energie instalațiile telefonice. În regiunile greu accesibile din peninsula arabică se folosesc centrale electrice solare miniaturale. În zona centrală a Australiei se construiește o instalație solară de distilare pentru aprovizionarea cu apă a orașului Kuber-Pedi, care pînă acum o aducea de la 150 de kilometri.

Așa stau lucrurile pe Pămînt. Soarele ne poate aduce însă destule foloase și în Cosmos. La bordul navelor cosmice, al sateliților, stațiilor automate interplanetare și-au găsit de mult aplicarea bateriile solare care alimentează cu energie întreaga aparatură de bord. Rolul acestora ar putea crește în viitor. La montarea și asamblarea stațiilor extraterestre de dimensiuni mari ar putea fi folosite „cuptoare solare", ușoare și simple.

Dar perspectivele cele mai ademenitoare în această direcție sînt cele privitoare la Lună. Specialiștii socotesc că pe Lună s-ar putea crea o puternică bază energetică, întrucît satelitul natural al Terrei oferă condiții ideale : nu cunoaște uragane, ziua este de 14 ori mai lungă decît pe Pămînt, pe fiecare metru pătrat de suprafață lunară cade o cantitate foarte mare de energie solară. Dacă omul ar reuși, de pildă, să acopere toată suprafața Lunei cu fotoelemente semiconductoare care să transforme energia radiantă a Soarelui în energie electrică, să o acumuleze și să o trimită pe Pămînt prin intermediul fascicolelor dirijate, Luna ar deveni o fantastică heliocentrală electrică cu o putere de cîteva zeci de trilioane de kilowați...

ÎNTRAMICROBIOLOGIE

Polimerii contra virusurilor

Organismul ființelor vii, deci și al oamenilor, posedă un foarte complex și eficace „sistem de apărare" împotriva agresiunilor fățișe ori ascunse venite din afară sau din interior. Descifrarea acestui sistem justifică pe deplin eforturile care se fac, deoarece numai cunoașterea pînă în cele mai mici amănunte va permite trimiterea de „întăriri" organismului slăbit, gata să abandoneze lupta.

Printre armele de contraatac se află și o proteină numită interferon, pe care celulele o produc atunci cînd sînt infectate cu un virus. Fabricată în cantitate destul de mare această substanță începe să acționeze, împiedicînd înmulțirea virusului în alte celule și oprind deci înaintarea infecției. Descoperirea ei acum zece ani a trezit speranța că va putea fi obținută de la animale sau chiar pe cale sintetică și că va deveni un ajutor prețios în combaterea îmbolnăvirilor cu virusuri. Din nefericire, speranțele nu s-au transformat în realitate : interferonul provenit de la alte animale nu are efect la om, cel de origine umană nu se obține deocamdată decît în cantități neînsemnate, iar cel sintetic rămîne încă un vis de viitor, dat fiind că greutatea lui moleculară este de 30 000 și abia de curînd, după eforturi intensive, s-a ajuns la sintetizarea insulinei, a cărei greutate moleculară este de numai 6 000.

Cu atît mai binevenită este o descoperire recentă care pare să arate că injectarea unui... material plastic stimulează celulele să producă mai mult interferon. Astfel, șoarecii cărora li s-a administrat polimerul numit pyran au rezistat timp de cîteva săptămîni unui virus care, în general, declanșează leucemia, ca și unuia înrudit cu virusul poliomielitei. Aceeași activitate antivirală a fost constatată și în serul obținut de la oameni bolnavi de cancer cărora li se injectase substanța. Experimentatorii socotesc că, pentru a mări producția de interferon, polimerul trebuie să aibă o anumită structură și o greutate moleculară de 17 000 sau mai mare. Unii cercetători îi atribuie efectul asemănării sale structurale cu unele tipuri de acid ribonucleic, care și ele au intensificat fabricarea interferonului la animale.

Pyranul prezintă însă și unele dezavantaje, care-i vor întîrzia aplicarea în practică : este descompus — sau, cum se mai spune, metabolizat prea încet și greu în organism și, de aceea, se acumulează în țesuturi cu începere de la o anumită doză. Apoi, fiind un „intrus", declanșează și o puternică reacție a organismului, manifestată prin febră ridicată. Polimerii mai au deci de trecut cîteva probe serioase înainte de a fi admiși în arsenalul antiviral.

PALEONTOLOGIE

Straniile urme ale continentului dispărut

Problema derivei continentelor a revenit în actualitate cu o nouă forță. Noi descoperiri și ipoteze vin să completeze imaginea pe care ne-o făceam pînă acum despre înfățișarea Pămîntului acum cîteva sute de milioane de ani sau și mai înainte.

O cunoscută teorie afirma că un continent originar, Gondwana, s-a îmbucătățit, iar din părțile sale s-au format Africa sudică, Australia, India, o parte a Americii de Sud și Antarctica. Această teză se întemeia pe similitudinile dintre roci, straturile geologice și fosilele vegetale. În ultimii zece ani, explorarea sistematică a Antarcticii a adus informații geologice și geofizice care par să o confirme.

Iar foarte recent, în decembrie 1967, descoperirea — în sedimentele unei foste albii a unui rîu din munții transarctici — a unui fragment din maxilarul unui animal ce a trăit acum circa 200 de milioane de ani, vine să o sprijine cu o mărturie ce cu greu ar mai putea fi contestată. Animalul măsura între 1—1,20 m și viețuia într-un ținut cald. Importanța descoperirii este evidentă pentru oricine. Este prima oară cînd o fosilă de vertebrate despre care se știe că au trăit în Australia și Africa de sud a fost găsită în Antarctica. Animalul făcea parte din sub-clasa dispărută labirintodontia, specie foarte abundentă în paleozoicul recent (adică acum aproximativ 350 de milioane de ani) și care ar putea fi strămoșul tuturor vertebratelor terestre.

Ce forțe extraordinare au putut, însă, deplasa continentele cu mii de kilometri și cum poate fi explicat faptul că ele au derivat în direcții contrarii ? — întrebau cei care nu cred în teoria derivei. După părerea lor, Antarctica s-a format printr-o aglomerare de aluviuni și nimic nu atestă că ar fi făcut parte din Gondwana.

Descoperirea fragmentului fosil de labirintodontia, le va da însă, desigur, serios de gîndit. Căci cum ar fi putut străbate un animal amfibiu de apă dulce mii de kilometri de ocean sărat pentru a ajunge în Antarctica și a muri în albia unui rîu la 500 de kilometri de Polul Sud ? Într-adevăr e greu de explicat altfel decît prin deriva continentelor și găsirea de brahiopode (mici cochilii bivalve) datînd din aceeași epocă și descoperite în aceleași straturi geologice în locuri despărțite prin mii de kilometri de ocean. Dar mai cu seamă a unui mamifer de apă dulce.

— Permisul, vă rog !

FIZICĂ

Se poate produce aur artificial ?

În ultimul timp, se știe, se discută mult în lume despre aur, în legătură cu deficitul balanței de plăți americane, cu devalorizarea lirei sterline etc. În aceste împrejurări, un ziarist occidental a avut ideea — care lui însuși i se părea năstrușnică — de a chestiona o seamă de savanți asupra posibilităților de a realiza, cu mijloacele tehnice de astăzi,

tehnica

vechiul vis al alchimiştilor. Dar spre stupoarea ziaristului — care spera să obţină o suită de răspunsuri amuzante sau cel puţin amuzate — el a fost informat, cu un aer aproape indiferent, că lucrul nu prezintă nici o dificultate pentru ştiinţa modernă.

— Cum, cunoaşteţi formula prin care plumbul poate fi transformat în aur ? — a insistat ziaristul, căruia nu-i venea să-şi creadă urechilor.

— Desigur, i-a răspuns unul din savanţi, care lucrează la Centrul european de cercetări nucleare de la Geneva. Ba sînt chiar mai multe metode. Eu m-am oprit la următoarea : bombardarea unui bloc de plumb de către „tunurile" protosincrotonului. Un fascicul de protoni izbeşte plumbul, transformînd cîţiva atomi în mercur. Aceşti atomi sînt radioactivi. Emiţînd radiaţii ei se transformă în atomi de aur.

— Şi o faceţi des, domnule profesor ? a vrut să mai ştie ziaristul.

— E una din operaţiile cele mai puţin rentabile — a răspuns savantul, izbucnind în rîs. Făcînd un mic calcul, foarte aproximativ, vă pot spune că o milionime de gram de aur astfel produs costă sute de milioane de franci.

Ceea ce-i, poate, uimitor, e că strămoşii fizicienilor de astăzi, alchimiştii, se apropiaseră de adevăr mai mult decît o credeau chiar ei. Pentru a dobîndi aur ei porneau, se ştie, tot de la plumb şi mercur. Acum, însă, producerea aurului nu e considerată o noutate teoretică şi nici măcar o descoperire industrială, ci o experienţă ştiinţifică, unele din multele experienţe ştiinţifice care se fac pentru a studia mai bine structura internă a materiei. Faptul că într-un anumit stadiu s-a ajuns şi la obţinerea cîtorva atomi de aur nu i-a impresionat prea mult pe savanţi. Cu atît mai mult cu cît aurul natural este unul din elementele cele mai ieftine pentru fizicienii moderni. Radiul, iridiul sau teluriul sînt mult mai scumpe.

În orice ţară cu o puternică bază tehnologică se pot realiza curent performanţe de felul celei amintite mai înainte. În anumite centre ştiinţifice vest-europene — ca, de pildă, la Amsterdam în Olanda sau la Amersham în Anglia — aurul artificial e produs chiar pentru a fi vîndut. Nu însă pentru inele sau cercei, ci sub formă de radioizotopi ai aurului, care sînt cumpăraţi pentru că sînt o substanţă ce produce o formă particulară de radiaţii. E inutil, probabil, să mai adăugăm că preţul unei cantităţi infinitesimale din acest aur este prohibitiv chiar pentru cei mai mari bogătaşi.

ASTRONOMIE

Cînd la Nazca şi Stonehenge se contempla cerul

De cîţiva ani, în lumea astronomilor şi arheologilor se desfăşoară o vie dispută în legătură cu destinaţia unor străvechi monumente de civilizaţie umană, cum sînt cele de la Stonehenge în Anglia şi Nazca în Peru. Aceste vestigii au trezit de altfel de multă vreme interesul oamenilor de ştiinţă, ipotezele emise fiind dintre cele mai variate. A fost destinat bizarul complex megalitic de la Stonehenge unor observaţii astronomice ? Ori, poate, constructorii l-au conceput ca pe un instrument de calculare şi previziune a eclipselor ? Şi la ce-au servit uriaşele linii drepte care se intersectează în toate sensurile, gravate în solul văii Nazca ? Nu sînt şi ele dovezi despre existenţa unei uitate ştiinţe astronomice ? Aceste două monumente, ca şi altele nu mai puţin misterioase, răspîndite pe suprafaţa globului, i-au făcut pe savanţi să întreprindă cercetări minuţioase care s-au soldat cu o sumă de ipoteze despre lumea unor oameni care, în urmă cu milenii, ar fi obişnuit să observe firmamentul, mişcările aştrilor şi celelalte fenomene cereşti.

A fost monumentul de la Stonehenge un observator ?

Pasionaţi de ciudăţenia amplasării megaliţilor de la Stonehenge, un grup de astronomi au întocmit un plan pe care au localizat punctele cele mai interesante ca : poziţia blocurilor, gropilor, mijlocul intervalelor dintre ele şi au trasat între ele 120 de linii drepte selecţionate. Prelungindu-le pînă la orizont, ei au putut constata că liniile pot avea o semnificaţie astronomică vizînd, de pildă, locurile unde, în timpul solstiţiilor de vară sau de iarnă, Soarele răsare sau apune. Cu ajutorul unei maşini de calcul s-a stabilit că aliniamentele desemnau cu exactitate locurile producerii acestor fenomene, în anul 1500 î.e.n. ! S-ar părea, aşadar, că străvechii druizi pot fi socotiţi printre pionierii astronomiei. Continuîndu-şi munca, cercetătorii au descoperit coincidenţe între răsăritul şi apusul Soarelui şi luna plină la echinocţii. Or, într-un text, Diodor din Sicilia vorbeşte despre un măreţ templu al zeului Soare dintr-o insulă a hiperboreenilor, care ar putea fi prea bine Anglia, vizitat de zeu la fiecare 19 ani. Ciclu care corespunde cu acela al astronomului atenian Meton, care descoperise în sec. V î.e.n. că nouăsprezece ani solari corespund aproape întocmai cu 235 de lunaţiuni. Şi cum ciclul eclipselor lunare este de aproape 19 ani (18,61), iar gropile dispuse în cerc în jurul blocurilor de la Stonehenge sînt în număr de 56, adică de aproape 3 X 19 (55,83), astronomii au tras concluzia că gropile nu sînt decît nişte însemne uriaşe, destinate să materializeze ciclul anilor şi eclipselor.

Dacă lucrurile stau într-adevăr aşa, înseamnă că Stonehenge a fost o adevărată maşină de calcul neolitică cu ajutorul căreia în fiecare an druizii, mutînd o piatră dintr-o groapă în cea următoare sau combinînd mişcările a şase pietre diferite puteau prezice toate evenimentele lunare importante de-a lungul a sute de ani. Cum e şi firesc, supoziţia aceasta a produs senzaţie, stîrnind controverse pasionante. Între altele, unii arheologi sînt de părere că astronomii greşesc în aliniamentele lor, deoarece au amestecat diferitele părţi ale monumentului, caracterizat prin cinci perioade de construcţie diferite. Ei afirmă că numai a treia perioadă datează din jurul anului 1500 î.e.n. şi că cercul alcătuit din cele 56 de gropi nu poate fi atribuit decît primei.

Cum am mai spus şi ciudatele linii din bazinul fluviului Nazca din Peru, gravate direct pe solul pampei aride, îi intrigă pe savanţi. Perfect vizibile din avion, cele mai scurte măsoară 500 m, iar cele mai lungi 8 km, suprapunîndu-se şi întretăindu-se pe suprafeţe de kilometri pătraţi ! În unele cazuri, ele converg spre vaste suprafeţe triunghiulare sau trapezoidale, ori formează zigzaguri şi spirale. În fine, în ansamblu apar şi forme mai puţin regulate, ca şi gigantice siluete de animale. Arheologii presupun că extraordinara reţea de pe sol ţine de perioadele mijlocii şi tîrzii ale culturii Nazca, ceea ce ar situa-o aproximativ în sec. V al erei noastre, adică cu un mileniu înaintea imperiului Inca. Raţiunea trasării ei, sînt de părere oamenii de ştiinţă, ar fi de ordin astronomic, liniile folosind în trecutul îndepărtat la observarea aştrilor. Ipoteza e plauzibilă, ca de altfel şi aceea referitoare la Stonehenge, dar şi aici se ridică problema : la ce foloseau observaţiile, care erau procedeele ?

Se ştie că astronomia babiloniană şi egipteană atinsese un nivel remarcabil. Observaţia orizontului juca un rol esenţial, răsăritul şi apusul Lunei, Soarelui, planetelor sau constelaţiilor fiind minuţios urmărite şi înregistrate. E foarte posibil, susţin astronomii, ca acest gen de observaţie fundamentală să fi fost folosit şi de reprezentanţii culturii Nazca sau ai celei megalitice. Iar scopul nu putea fi altul decît ţinerea unui calendar deoarece, cu deplasările lor la orizont, cu dispariţia şi apariţia lor, aştrii ritmicizează întreaga viaţă terestră. Zilele, lunile, anotimpurile, anii sînt în raport cu mişcarea Soarelui şi Lunei, raport materializat de calendar care îndrumă bunul mers al societăţii umane. Dacă la Stonehenge sau Nazca au existat într-adevăr observatoare, acestea, cum e şi firesc, nu pot fi considerate în accepţia contemporană, observatoarele străvechi serveau la stabilirea unei legături între ciclurile celeste şi cele terestre de care depindea ordinea lumii, marile evenimente oferite de firmament constituind pretexte pentru ceremonii şi rituri.

DESCOPERIRI

O secundă în miezul luminii

La Institutul unificat de cercetări nucleare de la Dubna a fost înregistrat un nou aspect al dezintegrării nucleare, care confirmă o seamă de supoziţii din ultimii ani privitoare la structura materiei. Mai precis, supoziţiile se refereau la posibilitatea transformărilor reciproce ale fotonilor şi aşa numiţilor mezoni vectoriali.

Fotonii n-au nevoie să fie prezentaţi : se ştie că ei sînt particule ale radiaţiei electromagnetice pe care o numim în mod obişnuit lumină. Celălalt personaj principal al proceselor din adîncul microlumii, mezonul, face parte dintr-o familie numeroasă, ai cărei membri joacă un rol fundamental în structura nucleelor atomice, dar au o comportare deseori ciudată şi încă nu îndeajuns de cunoscută. De data aceasta, însă, aparatura electronică a reuşit să surprindă şi să înregistreze, într-o fracţiune de secundă şi în premieră mondială, suita de transformări a mezonilor în fotoni şi a fotonilor în electroni şi pozitroni, descoperind, în felul acesta, însuşirile nucleare ale luminii.

Experienţele au fost făcute la sincrofazotronul de 10 miliarde de electronvolţi ; experimentatori au fost fizicieni din U.R.S.S. şi din alte ţări, care au lucrat sub conducerea lui M. N. Haciaturian. Cele mai mari laboratoare din cîteva ţări au căutat, vreme de şase ani, să demonstreze experimental acest aspect al dezintegrării nucleare, prevăzut de calculele teoretice. Acum, cînd demonstraţia a fost făcută de fizicienii de la Dubna, specialiştii afirmă că importanţa ei echivalează cu aceea a descoperirii fotonilor înşişi.

Aşadar, căutări de cîţiva ani pentru a descoperi un nou secret al materiei, un secret care „trăieşte" o fracţiune de secundă. Dar, chiar şi pentru surprinderea acestei fracţiuni, sincrofazotronul a trebuit să funcţioneze o săptămînă încheiată.

CE REPREZINTĂ ?

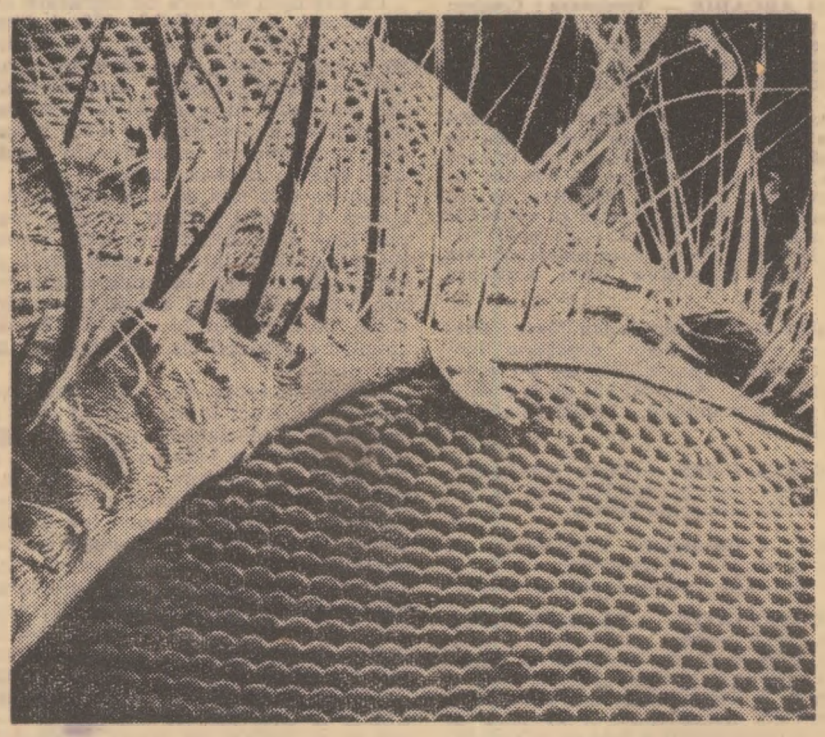

Încă o minune a naturii dată la iveală în toată perfecţiunea şi complexitatea ei : ochi de muscă priviţi la stereoscan, microscopul care redă toate trei dimensiunile obiectului

Poșta medicului

TIHEO — Petroșani : Dacă se fac grefe cardiace, nu vedem de ce nu s-ar putea face și grefa unui astfel de organ, deși pînă acum n-am auzit de o astfel de intervenție chirurgicală. Nu sînt lămurite „schimbările care vă deranjează". În tot cazul, în prealabil este necesară spermograma și dozarea 17 — cetosteroizilor în urină.

M. BRÎNDUȘOIU — Gîrbov : 1) Și noi opinăm pentru diagnosticul de **ateroscleroză**, despre al cărei tratament și regim am scris de multe ori în această pagină. 2) Vă recomandăm : Asclerol 6 drajeuri/zi, înainte de mese, după cîteva săptămîni doza poate fi redusă la jumătate ; Iozinol 10 picături de 2 ori/zi, după testarea toleranței la iod, în cure de 15—20 zile lunar și vit. B_1 fortiss 1 fiolă la 2 zile (10 fiole lunar).

SCHNEIDER ORTRUN — Nucet (Beiuș) : Este greu să ne dăm un aviz, de departe, în cazul copilului dv. Pentru internarea într-un spital-cămin de neuropsihiatrie este necesar să prezentați copilul comisiei speciale care funcționează în centrele mari din țară și care va decide dacă această internare este indicată.

P.P. — București : Citiți răspunsul dat mai sus sub M. Brîndușoiu — Gîrbov la punctul 2.

A. AȘTEFĂNOAIE — Hălăucești (Iași) : Vă recomandăm să vă internați într-o clinică universitară din Iași.

I. STROIESCU — Galați : 1) În mare măsură fenomenele pe care ni le semnalați se datoresc muncii dv. ; totuși simptomele nu sînt normale la această vîrstă. 2) Vă recomandăm un tratament cu Testolent, 1 fiolă intramuscular la 25 zile (6—8 luni) și Folcisteină 1 fiolă la 2 zile i.m., serii de 15 injecții cu pauză de 5 zile între serii, repetînd cura de 3 ori (total 45 injecții). Luați seara la culcare Napoton 1 drajeu asociat cu Bromoval 2 tablete, mai ales în a doua jumătate a săptămînii.

M. DAN-ANTON — București : TĂRCUȘ GH. — București : Vă rugăm să citiți răspunsul dat mai sus sub I. Stroiescu — Galați la punctul 2.

L.C. — Arad : Soluția Gerovital H 3 nu are, după cîte sîntem informați, nici o incompatibilitate cu vopselele de păr din comerț. Dar uneori vopsirea părului duce la efectele pe care le combate Gerovitalul. Ați înțeles ideea...

PARTENIE B. — 59 — Sibiu : Am citit cu interes amuzanta dv. scrisoare. Ne bucură că v-am putut ajuta în trecut și sperăm să o facem și de astă dată. Folosiți seara, după spălarea picioarelor, local următoarea pomadă : Hidrocortizon f. No. VI, lanolină 8 g, vaselină 2 g. Evitați transpirația picioarelor. În cursul zilei, pudrați cu talc piciorul.

SUSINSCHI AUREL — București : Regretăm, dar numai pe „lipsa de poftă de mîncare" și „colorarea urinei" (!?) nu putem pune nici un diagnostic de prezumție, nicidecum să vă indicăm și un tratament. Faceți analizele uzuale (Hemograma, VSH, ex. urină, ex. coproparazitologic), după care, eventual, reveniți.

I. COSTAS — Orașul Gh. Gheorghiu-Dej : 1) Uretritele banale sînt foarte rebele la tratament și nu trebuie să-i acuzați numai pe medici. 2) Pentru o terapeutică judicioasă, sînt necesare examene repetate ale secreției uretrale cu antibiogramă.

RUȘI ARCADIE — Timișoara : Credem că e vorba de ceva benign, dar, dat fiind că vă aflați într-un oraș cu clinici universitare, ar fi bine să faceți un examen competent la clinica de dermatologie.

M.D. 245 — Orlat (Sibiu) : Un vechi dicton spune că „Despre gusturi nu se discută". Noi nu vedem nimic rău în ceea ce ne relatați. Și apoi, ca să folosim tot un proverb : „Năravul din tinerețe nu se vindecă la bătrînețe". Așa că vă dorim încă mulți ani și să nu aveți griji mai mari decît cele despre care ne scrieți. Am primit între timp și a doua scrisoare a dv.

BAGIA ILIE — Sînnicolau Mare : Procurarea medicamentelor depășește modestele noastre posibilități de a-i ajuta pe suferinzi. Adresați-vă, pentru obținerea medicamentului, Ministerului Sănătății.

TARNIȚA C-TIN — Ciceu (Cluj): Medicamentele despre care întrebați se găsesc la toate farmaciile urbane.

O.M.C. — București: Crioterapia se aplică în clinicile dermatologice din Capitală. Indicația trebuie pusă „de visu".

T. CONSTANTIN — București: 1) Nu 2). Da. 3) E normal. 4) Și una și alta. 5) Nu, este în limite normale. 6) Regenerează părul și oprește căderea (cînd o oprește !). 7) Deocamdată, nu. Experiențe în curs sînt nenumărate. 8) Se pare că transplantarea inimii e mai de viitor decît cea a... părului.

M.N. — București : 1) Nu forma contează, ci fondul. 2) Da. 3). Împotriva **hiperexcitabilității nervoase:** Electovit 3 drajeuri/zi, Napoton 2 drajeuri/zi, Bromoval 2 tabl. seara la culcare.

Viitori medici fac cunoștință cu aparatura medicală

LA ÎNTREBĂRILE CITITORILOR

De ce slăbesc ?

Nu numai teama de îngrășare survine ca un laitmotiv în scrisorile corespondenților noștri, ci și teama de a fi prea slab. Trebuie să arătăm de la început că slăbirea se poate produce din diverse cauze, care nu rareori se asociază. În afară de bolile acute febrile sau cronice (tbc, tumori maligne etc.) care pot duce la o inapetență, scăderea poftei de mîncare și slăbirea pot fi condiționate adesea de momente psihice dificile, ducînd la o adevărată anorexie nervoasă. Dintre bolile endocrine, cel mai frecvent pot produce slăbirea : diabetul, hipertiroidia, insuficiența suprarenală de grad ușor pînă la tabloul complet al Addisonului clasic, insuficiența hipofizară ușoară pînă la boala lui Simmonds și altele. În slăbirea de origină endocrină este de aceea necesar în primul rînd un tratament etiologic.

Pe lîngă tratamentul bolii în cauză, un rol important îl joacă și regimul alimentar. Alimentația va fi foarte bogată în calorii, urmînd în regulă generală calea inversă decît în cura de slăbire. Pentru a obține o îngrășare, grăsimile și hidrații de carbon sînt foarte indicați, în timp ce carnea și celelalte albumine sînt mai puțin recomandabile din cauza acțiunii lor specific „dinamice" asupra metabolismului.

În cura de îngrășare, administrarea alimentelor va fi mărită încet și progresiv, fiindcă altfel se pot produce tulburări digestive și se poate accentua inapetența. Se va mînca des și se vor consuma între mese gustări suplimentare bogate în calorii (unt, smîntînă, slănină etc.).

Ca exemplu de cură de îngrășare iată următorul meniu zilnic : 150 g carne, 1 l lapte, 200 g smîntînă, 200 g pîine, 20 g zahăr, 100 g unt, la care se vor adăuga legume, cartofi, supe în cantități mai mici. În acest fel se furnizează organismului aproximativ 4 200 calorii, ceea ce reprezintă un supliment respectabil față de necesarul zilnic.

Adesea este mai ușor de intercalat în cursul dimineții pînă la prînz o masă mai bogată, fiindcă foarte mulți oameni nu mănîncă înainte de prînz decît puțin sau deloc. Dacă, de pildă, cineva mănîncă 200 g smîntînă, 100 ml cafea, 100 g pîine, 30 g unt și 20 g zahăr, acestea singure corespund cu mai bine de 1000 calorii.

Consumul sporit de zahăr poate avea deseori un efect foarte bun în cura de îngrășare, el declanșînd o urcare a glicemiei în prima fază cu descărcare de insulină, și o scădere a glicemiei în a doua fază, care provoacă o excitare a apetitului pînă la o foame imperioasă. Dacă, de exemplu, se consumă cu 2—3 ore înainte de dejunul al doilea 50—100 g zahăr sau, mai bine, glucoză sub formă de limonadă, pofta de mîncare crește simțitor. În plus, în felul acesta s-a introdus în corp și o cantitate suplimentară de zahăr cu valoare calorică mare.

Pentru excitarea apetitului se poate utiliza și insulina (10 unități de 1—2 ori pe zi înainte de mese) injectabilă. Tratamentul va fi aplicat sub supraveghere medicală, pentru că sînt unele forme de slăbire extrem de sensibile la insulină.

Un medicament reputat pentru acțiunea sa de excitare a centrului foamei este hidrazida. Se vor lua 4—6 tablete pe zi (în 2—3 prize) înainte de mese, asociate cu vitamine din complexul B (Electovit — N.R.). Siropurile tonice (Tonic, Hecogen — N.R.), tincturile amare, stricnina asociată eventual cu arsenic și vitaminele (A, B_{12}, C) nu vor lipsi, de asemenea, din tratamentul adjuvant al îngrășării. Indicația lor va fi pusă, însă, de medicul curant.

Dr. A. M. Sergheev

ACTUALITĂȚI MEDICALE

Gravidele și caloriile

O prejudecată învechită, lipsită de vreun temei medical, susține că gravidele trebuie să consume cît mai multe alimente bogate în calorii, pentru că aceasta s-ar răsfrînge pozitiv asupra greutății copilului. Cercetări recente au dovedit, dimpotrivă, că alimentația gravidelor trebuie să fie săracă în calorii, precum și în grăsimi și sare, în schimb să fie bogată în proteine, în calciu, în vitamine, fosfor și fier. Numărul de calorii în 24 de ore nu trebuie să depășească cifra de 1 500 și chiar această cifră trebuie redusă la femeile corpolente sau obeze. Cantitatea zilnică de proteine trebuie să varieze între 65—120 de grame. Conform statisticilor publicate de clinici de specialitate, respectarea dietei prenatale este cel mai bun mijloc de prevenire a toxicozelor, deci de reducere a mortalității copiilor imediat după naștere.

Regimul alimentar va fi echilibrat în funcție de greutatea corporală a gravidei. De aceea, controlul gravidelor trebuie făcut la cel mult 4 săptămîni între a 16—32-a săptămînă de sarcină, iar de la 34—39-a săptămînă la două săptămîni. O creștere a greutății de peste o jumătate de kilogram pe săptămînă semnifică o retenție de sare și lichide în țesuturi, rezultată de cele mai multe ori din nerespectarea regimului. Această retenție se combate prin repaos la pat și regim alimentar după modelul arătat mai sus. Adeseori, numai prin aceste mijloace simple se pot elimina cantități de 3—4 litri de apă sau chiar mai mult. În cazul cînd retenția de lichide și săruri care provoacă umflături (edeme) nu este eliminată doar prin regim și repaos, se recurge la diuretice administrate intermitent pe o durată de timp mai mare.

Medicus

DE VORBĂ CU PĂRINȚII

Copilul enuretic

Prin enurezis se înțelege emiterea involuntară de urină în timpul somnului de noapte și uneori în timpul somnului de zi. Afecțiunea este destul de frecvent întîlnită la copii (4—5 la sută din copii după Hatnack), factorii psihogeni constituind o verigă principală în declanșarea sau întreținerea bolii.

Tocmai asupra acestui aspect am vrea să insistăm în cele ce urmează. Printre factorii cu un mare rol patogen în enurezisul copiilor se pot cita: schimbarea mediului cu tulburări de acomodare, situații conflictuale care duc la supraîncordarea proceselor nervoase, greșeli educative privind formarea deprinderii elementare a actului micțiunii, nerespectarea condițiilor de igienă a mediului. Aceste greșeli pot produce apariția unor deprinderi patologice, a „reflexelor condiționate" patologice. Este interesant de menționat că în Anglia frecvența enurezisului a crescut de mai bine de două ori în războiul trecut.

La simptomele enurezisului se adaugă modificări psihice care creează un „cerc vicios" de situații conflictuale. Copiii se rușinează de defectul lor, reacționează puternic la glumele sau la reproșurile anturajului, evită societatea copiilor, devin timizi, izolați, neîncrezători în puterile proprii, alteori încăpățînați, negativiști, izbucnind deseori în crize de mînie violentă.

Care trebuie să fie atitudinea părinților față de copilul enuretic ? Pe lîngă respectarea cu stricteță a tratamentului prescris de medicul specialist neuropsihiatru sînt necesare o serie de măsuri igienico-educative. Mama va pune astfel copilul sistematic pe oliță, la anumite ore ale zilei, pentru a se crea legătura între umplerea vezicii și golirea ei (aceasta pentru copii sub 1 an) ; olița nu trebuie să fie rece, iar copilul trebuie ținut aproximativ 10 minute. Nereușita acestui act nu trebuie urmată de reproșuri, certuri sau lovire. Copilul care nu stă în șezut nu trebuie pus pe oliță. Punerea prea timpurie a copilului pe oliță poate avea ca urmare emiterea voluntară a urinei înainte de așezarea pe oală.

Copilul enuretic necesită o „protecție psihică" specială pentru a se putea vindeca. El nu va fi certat inutil, speriat, amenințat sau bătut, evitîndu-se umilirea și rușinarea lui. La copiii mari se va folosi metoda convorbirilor explicative.

Un rol important îl are aranjatul copilului în pat: picioarele copilului trebuie să se afle pe un plan mai ridicat decît abdomenul, cearșaful bine întins. În timpul nopții copilul nu trebuie să sufere de frig, să nu aibă picioarele dezvelite.

Recomandăm părinților să dea seara copiilor un regim hiperzaharat și să evite lichidele. De asemenea, și după ora 16 lichidele vor fi suprimate. Se vor interzice, de asemenea, excitantele, condimentele și alimentele sărate.

Pentru calmarea sistemului nervos al copilului se vor folosi toate metodele psihoterapice și medicale. Fără a-l trata ca pe un bolnav grav, copilul trebuie convins să se vindece de această deprindere nedorită. Se vor căuta, de asemenea, eventualele conflicte afective latente care dezechilibrează funcțional sistemul nervos al copilului. În cazuri mai grave, schimbarea mediului poate fi extrem de utilă.

Dr. E. Rozov

Fără cuvinte
Desen de **O. Tesler**

ARHIPELAGUL SOLOMON

Popas în insula Bougainville

Într-o dimineață, după o lungă călătorie pe întinsurile nesfîrșite ale Pacificului, zărim țîșnind din ceață o insulă.

O vegetație luxuriantă căptușește munții înalți ale căror versante laterale se scufundă parcă în ocean. Pe creasta unuia dintre ei — o stație de radio. Ici-colo, pe țărm, plaje înguste. Căsuțele escaladează terasele muntoase. Albe și ajurate, ele se desfășoară pe fundalul pădurii tropicale, aducînd cu niște flori necunoscute.

Vasul nostru, „Viteaz", pătrunde în bazinul calm al lagunei și aruncă ancora. Ne aflăm în rada portului Kieta, centrul administrativ al insulei Bougainville, cea mai vestică din arhipelagul Solomon.

Exact acum două secole pe aceste meleaguri a poposit navigatorul francez Louis-Antoine de Bougainville, de unde vine și numele insulei. Dar abia la sfîrșitul secolului trecut a devenit mica insulă (are ceva mai puțin de 10 000 kilometri pătrați) colonie. Împreună cu insula vecină Buka, ea face parte din teritoriul Noii Guinee sub tutelă australiană, în timp ce celelalte insule din arhipelag, situate la sud-est, sînt posesiuni engleze.

Locuitorii, circa 50 000 de inși, sînt melanezieni; deși puțin numeroși, ei vorbesc zeci de dialecte. Există, de asemenea, și un mic număr de australieni.

...Pe lagună se ivesc pirogi: trei, zece, douăzeci. O întreagă flotilă. Pe scîndurile înguste care leagă între ele bordurile, șed oameni cu piele brună. De la doi pînă la șase inși în fiecare pirogă.

De vasul nostru se apropie o vedetă sub pavilion australian. Administratorul insulei Bougainville urcă la bord.

— Sînteți primii ruși care ne vizitează insula — ne spune el, după care ne poftește amabil să coborîm pe țărm.

La debarcader sîntem primiți de tineri frumoși și puternici. Unul dintre ei, John, vorbește englezește și își oferă serviciile ca ghid. Mergem de-a lungul litoralului. În copaci se zbenguie papagali strident colorați. Fluturi uriași, purpurii, cu deschizătura aripilor de 30 cm — o „specialitate" a insulei — zboară printre arbuști.

Drumul urcă. În fața noastră se înalță un vulcan stins, Balbi; deasupra altuia, Bagana, acoperit pînă aproape de crater cu o frumoasă pădure tropicală, se zărește însă o șuviță subțire de fum. Trecem pe lîngă bărbați cu saci de copra în spinare. Femeile poartă și ele poveri grele, dar cînd ne văd se ascund într-un crîng.

Orășelul se ivește în fața noastră pe neașteptate. Cîteva căsuțe suspendate pe piloți; pereții sînt din bețe de bambus prinse în cuie, iar acoperișul din frunze de palmieri. Un grup de copii vine alergînd spre noi; se apropie și un bătrîn. Încercăm să intrăm în vorbă cu ei. Dar engleza stîlcită care se vorbește în insulă e aproape ininteligibilă.

Apărut acum aproape un secol, acest dialect, dacă i se poate spune așa, este o engleză foarte simplificată, cu o gramatică primitivă și un vocabular sărac. În porturile din sud-estul Asiei, acest soi de esperanto facilitează contactul negustorilor și marinarilor europeni cu autohtonii. Dialectul, a cărui gramatică a suferit influența limbilor papua și melaneziană, continuă încă să evoluieze...

Intrăm în casa lui John. Un perete subțire o împarte în două încăperi. Într-una se află un pat scund acoperit cu o rogojină. Pe un scaun zărim o tunică albastră de agent de poliție și un centiron cu un toc de pistol; tatăl lui John e polițist.

— Ce fac agenții de poliție în Bougainville?

— Sînt șapte. Supraveghează plantațiile.

John are 17 ani. A studiat șase ani la Kieta. Școala, subvenționată de o misiune religioasă, are acum doi institutori și 49 de elevi.

— Îmi continui studiile la Rabaul, urmează John — în Noua Anglie. Pînă acolo sînt numai 300 de mile pe ocean. John își petrecea tocmai vacanța mare, de două luni, la părinți.

— Ce faci în acest timp?

— Pescuiesc, adun scoici, mă duc în junglă cu prietenii și mă scald în mare. Insularii lucrează pe plantațiile de cacao sau în minele de aur. Scot copra din nuci de cocos, pentru export, pescuiesc sau fac negoț cu pește, scoici și fructe. Încăperea se umple de vizitatori care ascultă cu luare aminte ce spunem, dar se vede că nu prea înțeleg engleza. John le traduce cu plăcere.

Scrutez chipurile celor din preajmă. Lobii urechilor, tăiați în două, tremură la fiecare mișcare a capului. Mulți au fața tatuată. Unul dintre vizitatori ține în mînă un arc și săgeți, armă primitivă ce nu se prea armonizează cu șortul și motocicleta lui.

Ieșim în stradă. Pe lîngă noi trece din cînd în cînd cîte un automobil. Un mic autobuz cu crucea roșie pe el dispare repede din cîmpul nostru vizual. John ne spune că la marginea orășelului există un spital, alcătuit din vreo zece colibe presărate pe o colină. Un bărbat cu cămașă și șort alb ne întîmpină surîzător:

— Sînt medicul acestui spital pentru papuași. Am venit aici din Australia, după ce am absolvit facultatea. Am semnat un contract pe trei ani, din care unul a și trecut. Sînt bine plătit, în schimb, după cum vă puteți da seama, e mult de lucru. N-am o clipă de răgaz. Personal medical? O, e o chestiune relativă. Utilizăm ca infirmieri papuași instruiți în mare grabă.

Facem turul spitalului. Bolnavii sînt repartizați în saloane-colibe după afecțiuni. În secția de chirurgie, pacienții — adulți și copii — joacă cărți. De-a lungul pereților sînt înșirate paturi de lemn, acoperite cu rogojini din frunze de palmier.

Cîteva colibe sînt ocupate de leproși și, deci, nu e recomandabil să ne aventurăm acolo.

Pe o pajiște, sub un copac uriaș, un bătrîn vinde fructe de betel, mari cît o nucă, și niște rădăcini lungi și verzi care trebuie consumate o dată cu betelul.

Manevrarea pirogii cere multă îndemînare

În preajma lui, cîțiva inși își mișcă energic fălcile și scuipă tot timpul o salivă roșie. După betel urmează rădăcinile. Acestea sînt inmuiate în prealabil într-o pudră albă și înfășurate într-un cornet din frunză de palmier. Pudra este de fapt cochilie de scoică pisată.

— Și dumneata mesteci betel? — îl întreb pe John.

— E un drog. Am renunțat de mult la el.

Unii cumpărători nu plătesc cu bani ci cu **cypraea moneta**, o specie de scoică frumoasă.

Era o vreme cînd șefii de trib aveau mari rezerve din această scoică. Unul dintre ei a devenit celebru, acumulînd 20 000 de coliere din cypraea moneta. Cînd un asemenea „capitalist" murea, rămășițele-i pămîntești erau depuse pe o măgură, înconjurată de averea defunctului. Apoi, bunurile acestuia erau distribuite mulțimii venite la înmormîntare.

Deși autoritățile coloniale au introdus moneda metalică, cochiliile continuă să mai circule. Cu ele sînt răsplătiți dansatorii care dau spectacole cu prilejul sărbătorilor religioase, sculptorii care lucrează în lemn statui ale străbunilor etc. Un tînăr care vrea să se căsătorească achită în scoici prețul de cumpărare a logodnicei.

Ca monedă de schimb mai sînt folosite niște pachețele de tutun presat. Un hamal, bunăoară, cîștigă două pachețele de tutun pe zi.

Seara ne ducem la club ca oaspeți ai australienilor din insulă. E un local destul de spațios, un fel de parter montat pe piloți, cu o verandă acoperită și prelungită printr-o sală. Înăuntru e barul și o sală de biliard, iar pe verandă se află măsuțe joase și fotolii de răchită...

V. Orlov

DE PE CINCI CONTINENTE

● Un lanț muntos și bogățiile lui ● Port la două țări ● Va dispare smogul? ● Nu luați crocodili ca suvenir!

Teritoriul Perului este în mare parte muntos, fiind străbătut de la nord-vest spre sud-est de lanțul Anzilor, cu altitudinea maximă, 6 768 metri, în vîrful Huascaran. Ocupînd 35 la sută din suprafața țării, această regiune e locuită de 60 la sută din populație, în majoritate zdrobitoare indieni. Pe versantele munților și în văi cresc aproape toate culturile agricole cunoscute, iar pe platouri pasc vaci, oi și cai aduși de spanioli, precum și lama și alpaca crescute din vremi străvechi de indieni. Anzii peruvieni adăpostesc în măruntaiele lor cupru, plumb, cositor, sulf, wolfram și fier. Marile zăcăminte de bismut situează Peru pe primul loc în lume în această materie. Spre locurile de extracție duce o cale ferată — construită la cea mai mare altitudine de pe glob. Din acești munți izvorăsc cele mai importante cursuri de apă din Peru: Maranon, Ucayali, Ualaga și Urubamba. Natura n-a repartizat, însă, judicios riurile, căci ele curg prin jungla tropicală — un ținut sălbatic ce ocupă 54 la sută din teritoriul țării — fără să aducă nici un folos omului. Bogățiile fabuloase ale junglei, alcătuite din păduri cu esențe prețioase, sînt încă neatinse de mîna omului.

Litoralul amintește însă de peisajul Saharei. De-a lungul Pacificului se întinde, pe o distanță de 2 250 de km, o fîșie de pustiu cu o lățime de circa 40 de km. Dar și pe acest litoral care ocupă 11 la sută din suprafața țării, sînt concentrate mari bogății. Se extrage petrol și se produce făină de pește și guano; Peru se situează pe primul loc în lume în privința acestui îngrășămînt.

Lîngă gurile fluviului Rovuma, care face hotarul dintre Tanzania și Mozambic, se află orășelul Mtvara; pînă nu de mult în portul lui ancorau numai vapoare mici. Acum, însă, Mtvara cunoaște mari prefaceri: a început construirea unui port nou, modern. El va servi două țări, căci Tanzania și-a pus toate căile de acces la dispoziția Zambiei. Cu timpul, regiunile zambeze în care se extrage cupru vor fi legate printr-o cale ferată de porturile Tanzaniei. Deocamdată, însă, importantul minereu, principala bogăție a Zambiei, se transportă pe țărmul Oceanului Indian, la Mtvara, cu autocamioanele. Iar de acolo este expediat în diverse țări ale lumii.

Sheffield este centrul industriei metalurgice engleze. Faima de care se bucură orașul nu se datorește însă atît volumului producției, cît calității ei. În întreprinderile din Sheffield se produc cele mai bune sorturi de oțel englez, operație care cere o înaltă calificare. În ultimul timp, în oraș s-au luat severe măsuri de înlăturare a smog-ului — amestecul de fum și ceață, extrem de dăunător căilor respiratorii — care plutește, pe vreme proastă, deasupra centrelor industriale engleze. În acest scop, două treimi din teritoriul orașului au fost declarate zonă în care locuitorii n-au voie să folosească cărbunele ca sursă de încălzire, iar întreprinderilor industriale li s-au fixat o sumă de restricții în ce privește combustibilul folosit, înălțimea coșurilor etc.

Vizitatorii parcului zoologic din localitatea ugandeză Kazansi sînt rugați să nu dea mîncare, să nu atingă și să nu ia cu ei animale. La drept vorbind, e greu de crezut că unui vizitator i-ar putea trece prin minte să pună mîna sau să ia cu el ca suvenir un pensionar al acestei rezervații, de pildă vreun crocodil, care-l urmărește din bazinul de piatră cu o privire fixă ce îngheață sîngele în vine. În mica localitate de lîngă Kampala, capitala țării, se cresc artificial un mare număr de asemenea animale fioroase. Entuziaști ai faunei locale caută ouăle de crocodil ascunse cu grijă de femele în nisipul țărmului și le așează tot în nisip, la soare, pe teritoriul parcului. Puii sînt hrăniți cu insecte și mormoloci, iar „adolescenții" primesc în plus pește sau șopîrle. După ce se fac mai mari, crocodililor li se prinde de coadă un număr de ordine, sînt cîntăriți periodic și, la nevoie, supuși unui control medical. Ca măsură de precauție însă, înainte de examenul medical „pacienții" sînt amețiți cu o lovitură în cap. Înmulțirea artificială a crocodililor și controlul exercitat de stat asupra vînării lor au drept scop sporirea acestor reptile foarte căutate și în ultimul timp vînate fără milă de străinii amatori de piele de crocodil.

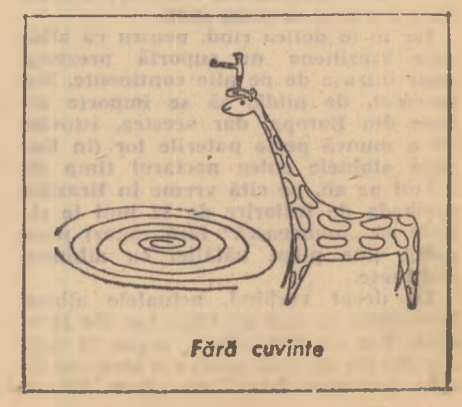

Fără cuvinte

O iluzie creată de pompieri : zăpada din fotografie nu e decît spuma stingătoarelor de incendiu

JOCUL ÎNTÎMPLĂRII

S-a născut în tanc

Copiii nu se nasc numai la maternități. Se întîmplă să vadă lumina zilei în tren, în avion, pe vapor, ba chiar... într-un tanc. Așa s-a întîmplat cu Sașa Sidorenko, care a ales acest vehicul pentru a-și face apariția pe lume.

Întîmplarea s-a petrecut într-un sat din ținutul Primorie (Orientul Îndepărtat). Un viscol puternic, ecou întîrziat al iernii pe sfîrșite, a troienit drumurile de acces. Nici o mașină nu putea ieși sau intra în sat, iar spitalul se afla la o depărtare de cîțiva kilometri. Viitorul tată, tractoristul L. Sidorenko, s-a adresat atunci unei unități militare din apropiere și peste cîteva minute în fața casei tractoristului s-a oprit, zăngănindu-și șenilele, un tanc.

Dar pînă și mașinii blindate i-au trebuit cîteva ore ca să răzbată prin nămeți pînă la spital. Sașa însă s-a dovedit nerăbdător. La ora 3.30 dimineața, cînd personalul spitalului privea nedumerit la mașina de război oprită la intrare, capacul turelei s-a deschis și din tanc și-a făcut apariția un ostaș ținînd în brațe un nou născut.

Se înțelege că la sărbătorirea micuțului Sașa au fost invitați și cei doi tanchiști care în noaptea aceea și-au condus mașina într-o misiune atît de neobișnuită. Cît despre Sașa, nu i se spune decît „tanchistul"...

SE CAUTĂ SOLUȚII

Cele mai fioroase albine

Agresivitatea albinelor braziliene tinde să ia proporțiile unei calamități naționale.

În primul rînd, afirmă specialiștii, pentru că ele nu îngăduie nimănui să se apropie de rezervele lor, interpretînd ca o amenințare cea mai neînsemnată mișcare a „inamicului", aflat chiar la o distanță de cîteva sute de metri de stup ; apicultorul care reușește, de bine de rău, să le ia mierea, nu poate să repete încercarea, căci albinele au o memorie uluitoare și-l urmăresc chiar dacă încearcă să scape înot.

Iar în al doilea rînd, pentru că albinele braziliene nu suportă prezența unor intruse de pe alte continente. S-a încercat, de pildă, să se importe albine din Europa, dar acestea, istovite de o muncă peste puterile lor (în Europa albinele culeg nectarul timp de 3 luni pe an, pe cîtă vreme în Brazilia perioada de înflorire de 12 luni le silește să „muncească" fără răgaz) n-au putut ține piept bătăliei cu albinele băștinașe.

La drept vorbind, actualele albine braziliene nu sînt de felul lor din Brazilia. Ele au fost aduse, acum 10 ani, din Africa de Sud, pentru a îmbunătăți rasa albinelor braziliene, prea blînde și prea leneșe. Dar noile venite nu numai că au refuzat să se înrudească cu localnicele, ci au invadat cu repeziciune întreaga țară, semănînd spaimă printre locuitori și silindu-i pe săteni să-și construiască îngrădituri speciale împotriva fioroaselor albine. Problema se află în atenția ministerului Agriculturii din Brazilia, care încearcă să creeze un „hibrid" cu năravuri mai blînde.

O. Bîstrenko

CINE I-AR FI CĂUTAT ACOLO ?

Romulus și Remus în Tadjikistan

Imaginea lupoaicei alăptîndu-i pe cei doi gemeni de sînge regal, Romulus și Remus, se identifică cu însăși legenda

întemeierii cetății eterne de pe malurile Tibrului. În secolul al III-lea înaintea erei noastre, această legendă a fost recunoscută în mod oficial și de atunci imaginea lupoaicei stînd în picioare, cu capul întors către cei doi gemeni pe care-i hrănește cu laptele ei, s-a răspîndit în toate colțurile uriașului Imperiu roman.

Lucrînd însă recent la dezvelirea ruinelor orașului Bundjikat, capitala statului Ustrușana, care a ființat în Asia centrală în perioada de început a feudalismului timpuriu, un grup de arheologi de la Institutul de Istorie al Academiei R.S.S. Tadjice a avut surpriza de a descoperi pe una din frescele palatului regal imaginea lupoaicei capitoline.

Cum a ajuns această legendă în inima Asiei centrale, la sute de kilometri de cel mai înaintat avanpost al imperiului roman în Asia ? Iată o întrebare care, în stadiul actual al cercetărilor, rămîne în domeniul ipotezelor.

Istoricul N. Negmatov, din Dușanbe, prin intermediul căruia această descoperire a văzut lumina tiparului, explică prezența legendei prin strînsele legături de ordin economic care au existat în perioada feudalismului timpuriu, anume în secolele V—VI e.n., între ținuturile Asiei centrale — Sogdiana, Ustrușana, Fergana — cu Imperiul bizantin. N. Negmatov nu exclude însă nici posibilitatea ca legenda lui Romulus și Remus să fi pătruns în Asia centrală în sec. II e.n., cînd hotarele imperiului roman ajunseseră la Marea Caspică și stăpînirea romană se învecina cu populațiile din Asia centrală. După cum la fel de plauzibilă apare și a treia posibilitate enunțată de același istoric : legenda lui Romulus și Remus a putut pătrunde în Asia centrală prin intermediul creștinismului, care a preluat uneori elemente ale mitologiei păgîne.

Cercetări ulterioare vor infirma sau vor confirma poate una sau alta din ipotezele emise de N. Negmatov. De pe acum însă este cert faptul că în pofida depărtărilor, a deosebirilor etnice, economice, lingvistice sau religioase circulația valorilor spirituale a cunoscut, de-a lungul istoriei o neobișnuită putere de pătrundere. Din schimbul reciproc de valori, din preluarea directă a unora sau asimilarea altora s-a constituit acest uriaș și practic inepuizabil tezaur care este patrimoniul spiritual al umanității.

V. Block

CÎND N-AI ÎNCOTRO

O rețetă miraculoasă

Bolnavi închipuiți au existat nu numai pe vremea lui Molière. Ce-i de făcut cu ei ? Colecția profesorului sovietic N. Bernstein cuprinde, printre alte „exponate" medicale, o rețetă pe care un medic cu experiență și în același timp bun psiholog o folosea de predilecție în tratamentul ipohondrilor. Rețeta suna impresionant și, după spusele autorului ei, nu dădea greș. Iat-o :

Aquae fontis	*100,0*
Illae repetitae	*40,0*
Eadem destillata	*12,0*
Hydrogenii protoxidati	*0,32*
Nil aliud	*1,25*

De trei ori pe zi cîte 1—2 picături.

„Ingredientele" nu sînt altceva decît :

Apă de fîntînă	*100,0*
Aceeași se repetă	*40,0*
Aceeași distilată	*12,0*
Protoxid de hidrogen (adică tot apă)	*0,32*
Nimic altceva	*1,25*

Evident, condiția reușitei era ca pacientul să nu cunoască limba latină.

ZARURILE AU FOST ARUNCATE :

Anglia va deveni peninsulă

După 160 de ani de discuții și șovăieli, se pare că cerbicia Mării Mînecii va fi învinsă și sub furtunoasa masă de apă, care a pricinuit multe necazuri navigatorilor, va fi săpat un tunel. Se crede că lucrările de construcție vor începe în 1970 și că în 1975 noua punte de legătură dintre Anglia și Franța va fi dată în exploatare.

Să aruncăm o privire asupra planului magistralei subacvatice. Ea va trece sub Marea Mînecii între Dover și Calais și va fi alcătuită din două tunele principale prin care vor circula trenuri electrice și care vor fi unite, prin pasaje transversale, cu un tunel auxiliar. În Anglia, stația terminus va fi situată între Ashford și Westenhanger (comitatul Kent), la o depărtare de 27 km de țărm, iar în Franța ea se va afla la 6,5 km de mare, lîngă Calais. Magistrala submarină va avea o lungime de 51 km (va fi, așadar, de 2,5 ori mai lungă decît tunelul alpin Simplon, în momentul de față cel mai mare din lume), dar traseul integral dintre cele două stații va număra 75 km. Pe o distanță de 36,8 km tunelul va trece sub fundul Mării Mînecii.

Iată, deci, că peste cîțiva ani englezii, care socoteau, prin tradiție, că vecinii sînt cu atît mai buni cu cît gardul e mai înalt, își vor vedea țara transformată în peninsulă. Trenurile electrice, care vor transporta călători, autovehicule și mărfuri, vor străbate cei 75 km în 45 de minute și vor circula în „orele de vîrf" la intervale de 3—5 minute. Călătoria de la Londra la Paris va fi scurtată cu 4 ore.

Printre fericiții beneficiari ai tunelului subteran se vor număra, în primul rînd, automobiliștii, pentru care se vor construi vagoane speciale, cu două nivele, cel de jos destinat vehiculelor, cel de sus, conducătorilor. În fiecare oră prin tunel vor trece 12 trenuri de acest gen, fiecare cu o capacitate de 300 de autovehicule. Așadar, 3 600 de automobile pe oră. În plus, stațiile finale vor fi echipate cu utilaje care vor permite încărcarea trenurilor în 8 minute și descărcarea lor în 6 minute.

Cum va fi realizată această grandioasă lucrare ? Selecționînd o seamă de proiecte, experții s-au oprit la două variante fără să se decidă, deocamdată, asupra uneia dintre ele. Promotorii primei variante propun construirea tunelului cu mijloace tradiționale, săpînd galerii în stratul calcaros de pe fundul Canalului Mînecii. Autorii celei de a doua propun o soluție mai ingenioasă : săparea unei tranșee pe fundul mării, în care ar urma să fie coborîte „tuburile" tunelelor, confecționate la suprafață.

Fundul Mării Mînecii a fost cercetat, guvernele Angliei și Franței și-au dat aprobarea de principiu pentru construcția tunelului, financiari din diferite țări își oferă serviciile. Europa are toate șansele să se îmbogățească cu o nouă peninsulă.

N. Golubev

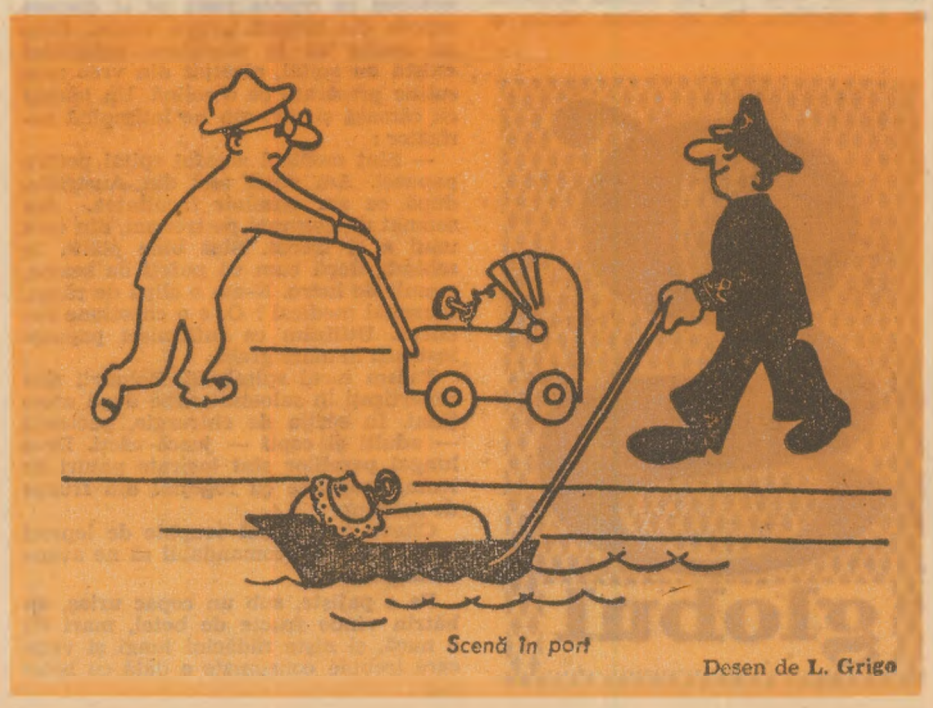

Scenă în port

Desen de L. Grigo

PREFERAŢI

GARNITURA „LĂMÎIŢA"

ELEGANTĂ

CONFORTABILĂ

ŞI SOLIDĂ

PRODUS AL ÎNTREPRINDERII

IPROFIL „Măgura Codlei"

UTIL ÎN ORICE CĂMIN

DACIA diagonala ecranului 59cm. Lei 5.100

sau

intim diagonala ecranului 47cm. Lei 4.000

Îl puteţi procura şi cu plata în rate de la magazinele

COOPERATIVELOR DE CONSUM

RATE... RATE... RATE...

PENTRU LUNA APRILIE S-A LĂRGIT GAMA MĂRFURILOR CE SE VÎND CU PLATA ÎN RATE

- Confecţii finite şi la ultima probă executate din ţesături şi jerse pentru adulţi, adolescenţi şi copii.
- Garnituri şi piese separate de lenjerie de pat.
- Stofă de mobilă.
- Perdele „FLORENTINER" din bumbac.

Pînă la 30 aprilie, le puteţi procura cu un acont de 25 la sută şi restul în şase rate lunare

RATE... RATE... RATE...

COMBINATUL CHIMIC FĂGĂRAŞ

Telefon 15—20

Produce şi livrează,

Cu repartiţie :

— Răşină PFL

— Fenoplac

Fără repartiţie :

— Oxigen tehnic puritate 99,5%.

— Celuloid (în culori şi grosimi diferite).

Executăm piese presate din bachelită pentru uz industrial.

Fabrica de articole din tablă CODLEA

Str. Armata Roşie 147, telefon 146

Produce :

- Canistre din tablă pentru benzină
- Uşi de cabine
- Filtre pentru tractoare şi autocamioane „Carpaţi"
- Rame pentru aparate de măsurat
- Butoaie de tablă de 200 litri, T.D.A.

CONSUMAŢI PRODUSELE LACTATE SIBIANA

DE ASEMENEA, CEREŢI NOILE PRODUSE SPECIALE PENTRU SANDVIŞURI:

* BRÎNZĂ TOPITĂ ÎN PASTE CU DIVERSE INGREDIENTE ŞI CONDIMENTE
* BRÎNZĂ TOPITĂ CU SALAM SAU ŞUNCĂ

noile modele de primăvară se remarcă

prin ELEGANŢĂ şi DURABILITATE

BUCURIA PĂRINȚILOR

Puștii

Între nevinovăția pruncilor și demnitatea maturității există o făptură minunată care se cheamă puștiul.

Puștii se deosebesc între ei după mărime, greutate și culoare. Dar toți au același credo: plăceri și bucurii în fiecare minut, în fiecare secundă; și aceeași armă de apărare: urletele.

Îi poți găsi pretutindeni: sus, jos, cățărîndu-se pe ceva, rostogolindu-se de undeva, alergînd în jurul a ceva sau sărind de pe ceva. Mamele îi adoră, fetițele n-au ochi să-i vadă, adulții îi ignorează, iar cerurile îi apără.

Puștii sînt adevărul cu mutrișoară murdară, frumusețea cu mîini zgîriate, înțelepciunea cu dulceață în păr și nădejdea viitorului cu o broască în buzunar.

Cînd vrei să producă o impresie frumoasă, atunci îi apucă să facă pe sălbaticii, pe sadicii din junglă, gata să distrugă întreaga lume și pe ei împreună cu ea.

Puștii îmbină în făptura lor un apetit de cal, un stomac de înghițitor de săbii, o energie de bombă atomică format de buzunar, o curiozitate de pisică, plămîni de orator, o gingășie de violetă și o explozivitate de foc de artificii.

Îi interesează înghețata, bricegele, săbiile, sărbătorile, cărțile vesele cu poze, băiatul de pe trotuarul celălalt, apa în stare naturală, animalele mari,

tata, trenul, ziua de sîmbătă și mașinile de pompieri.

Nu-i prea interesează societatea, lecțiile zilnice, cărțile fără poze, orele de pian, cravatele, frizeriile, fetițele, paltonul călduros, adulții sau ora de culcare.

Nimeni nu vine mai tîrziu la gustarea de dimineață și mai devreme la masa de seară.

Nimeni nu se bucură mai mult ca ei de copaci, de cîini și de vînticel.

Nimeni nu poate îngrămădi atîtea într-un buzunar: un cuțitaș ruginit, un măr mîncat pe jumătate, trei metri de sfoară, două radiere, o cretă, cîteva monede, o prăștie, un boț de nu se știe ce și o construcție tehnică complicată și misterioasă.

Puștii sînt creaturi fermecate: poți să-i alungi din birou, dar nu-i poți alunga din inimă; poți să-i dai afară din cameră, dar nu-i poți scoate din gîndurile tale.

Ei sînt temnicerii noștri, ocupanții noștri, patronii noștri, stăpînii noștri. Un ghem de țipete pistruiat, înalt de-o șchioapă, fugărind pisicile.

Dar cînd te întorci acasă obosit sau plictisit, te fac să uiți totul cu numai trei cuvinte fermecate:

— A venit tata!

I. Maximov

SUBIECT DE PRIMĂVARĂ

Vremea vitaminelor

S-a calculat că un om consumă în medie 70—75 de kilograme de legume pe an, adică de două ori mai puțin decît cere știința. Asta înseamnă o serioasă carență de vitamine, atît de necesare organismului nostru.

Primăvara ne dă prilejul să ne plătim datoriile față de noi înșine. Fiindcă în lunile friguroase ne-am limitat la o alimentație hibernală „uscată", acum, cînd natura a renăscut, cînd piețele își recapătă înfățișarea veselă și aroma amețitoare de primăvară, să nu scăpăm nici o ocazie! Spanac, urzici, ștevie, lobodă, salată, ceapă, fasole, mazăre, morcovi etc., etc. — să nu disprețuim nimic din ceea ce ne cheamă atît de îmbietor de pe tarabe. Toate legumele și verdețurile au o parte de contribuție în hrănirea organismului nostru. Știți, de bună seamă, că morcovul este un adevărat depozit de vitamină A, că ceapa verde și varza conțin vitamina C, că fasolea și mazărea ne aprovizionează cu vitamina B_1, iar modestul pătrunjel verde este recordmen prin conținutul său de vitamine și săruri minerale.

Sîntem convinși că nimic din ce vă spunem aici nu este nou. Sîntem convinși că bunele gospodine cunosc o sumedenie de rețete și procedee pentru bucătăria de primăvară. Cu voia dumneavoastră, dăm și noi două rețete de sezon, care sperăm că vă vor fi pe plac.

Salată de ceapă verde. **Tăiați mărunt 200 de grame de ceapă verde. Puneți sare după gust, frecați bine cu o lingură de lemn pentru ca ceapa să se înmoaie și adăugați jumătate de pahar de smîntînă. Puteți presăra și un ou fiert tare.**

Salată de morcovi cruzi. **Radeți doi morcovi mari și un măr, adăugați o linguriță de hrean pregătit în prealabil, o lingură de ulei, un sfert de pahar de smîntînă, precum și sare și zahăr după gust. Amestecați totul bine.**

I. Ozolina

SPORT

Nedreptățitul Garrincha

Istoria fotbalului cunoaște puține cazuri de jucători care au devenit „stele" în ciuda neajunsurilor lor fizice. Acum 13 ani, cînd antrenorului clubului „Botafogo", Gentil Cardoso, i s-a atras atenția asupra unui mulatru de 19 ani, slab, cu coloana vertebrală strîmbă și un picior mai scurt, antrenorul a observat disprețuitor:

— Din ăsta o să iasă orice, numai fotbalist nu!

Dar în aceeași clipă și-a regretat cuvintele. Pe stadion, țesătorul necunoscut din Pao Grande îl driblase pe celebrul fundaș Nilton Santos, care a declarat atunci solemn că în fotbalul brazilian a venit un mare jucător. Cardoso l-a luat pe Manoel Francisco la „Botafogo". Încheind contractul cu clubul, Mane a devenit practic proprietatea acestuia.

La o săptămînă după aceea, novicele a marcat cîteva goluri în poarta echipei „Bonsuccesso" și pentru prima oară aplauzele stadionului i-au fost adresate lui. Foarte curînd tînărul mulatru a devenit un idol al publicului, care l-a poreclit Garrincha. Iar după patru ani de la debut, Garrincha a fost selecționat în naționala Braziliei, care a cîștigat de două ori consecutiv campionatul mondial.

Cum a înțeles cu o fină intuiție Nilton Santos chiar de la prima vedere, Garrincha este un adevărat fenomen în fotbalul brazilian. El a pus în fața antrenorilor un șir de sarcini noi. Jocul lui depășea cadrele obișnuite și sistemele prestabilite. Garrincha este un „exploziv" și un spontan, improvizînd cu o fantezie nesecată, este un maestru al mingilor „șiretc", avînd în același timp un șut foarte puternic. Cînd e nevoie, mingea zboară din piciorul lui, cum s-a exprimat spiritual un ziarist, „pe niște linii pe care geometria nu le prevede". Nu degeaba un cunoscut antrenor vest-german a venit special să-l filmeze și apoi să studieze amănunțit sistemul de joc inimitabil. Nu degeaba cele mai mari cluburi europene l-au asaltat cu contracte fabuloase.

Pentru publicul brazilian numele lui Garrincha a fost un magnet. Oamenii i-au spus „bucuria poporului". Presa îl urca în slăvi. Mii de tineri săraci urmăreau cu admirație zborul lui rapid și visau să ajungă ca el. Analizînd pricinile agitației stîrnite în jurul acestui băiat simplu, ziarul „Manchete" scria: „Neputînd lansa rachete în Cosmos, noi, reprezentanții unei țări slab dezvoltate, am făcut din băiatul de țăran cu picioare strîmbe un semizeu... Am înlocuit omul real din el cu unul imaginar, transformîndu-l într-un înger".

Garrincha a adus clubului său multă glorie și onoruri. „Botafogo" a cîștigat cupă după cupă și a devenit clubul cel mai scump din lume. Pentru fiecare meci în care juca Garrincha, încasa 12000 de dolari. Mane a umplut realmente buzunarele patronilor săi.

Căci, în Brazilia cluburile aparțin unor persoane particulare, care au transformat fotbalul adorat de milioane de oameni într-o afacere cum ar fi comerțul cu banane, mașini sau mezeluri. Virtuțile jucătorilor sînt apreciate în funcție de veniturile pe care le aduc.

Fotbaliștilor li se fixează prețuri, ca la orice marfă. Garrincha și Pele, de exemplu, costă mult mai mult decît 143 de kilograme de aur (cît e greutatea lor însumată). Cîteva cluburi italiene care au vrut să-l cumpere pe Garrincha au oferit pentru el un milion două sute de mii de dolari, dar patronii lui au răspuns că celebritatea lor costă două milioane.

— *Fotbalul în Brazilia* — mi-a spus la Sao Paulo Vicente Feola, fostul antrenor al echipei naționale — *este un comerț. Stăpînii cluburilor îi exploa-*

tează din cale afară pe jucători, mai ales pe vedete, deoarece meciurile cu participarea lor fac încasări mai mari. De aceea fotbaliștii sînt obligați să joace peste o zi, iar uneori chiar cîte două zile la rînd.

În felul acesta, proprietarii cluburilor le exploatează nu numai picioarele, ci și numele și popularitatea. Cea mai neiertată greșeală se consideră cererea fotbalistului de a i se mări salariul. I se poate trece cu vederea orice faptă, oricît de imorală, dar nu i se iartă dacă amintește că alții se îmbogățesc pe socoteala lui. Atît i-a trebuit lui Garrincha, care a fost de două ori campion mondial, să-și ceară drepturile bănești, pentru ca stăpînii lui să ia foc: l-au amendat, l-au izgonit din club, l-au trecut sub furcile caudine. Eroul a fost zvîrlit de pe soclu în noroi. Imediat i s-a amintit că e ignorant. Dacă înainte nimeni nu observa că familia lui se destramă, acum i s-a făcut și din asta un cap de acuzare. Pedepsindu-l pe Garrincha, stăpînii clubului au vrut totodată să arate celorlalți fotbaliști că joacă datorită bunăvoinței lor, că fără dînșii n-ar putea ieși din sărăcie. Același ziar „Manchete", pe care l-am citat, a scris discret: „Principala vină a lui Garrincha este că a cerut prețul meritat pentru talentul lui".

Dar Garrincha este totuși Garrincha. Amestecîndu-se în acest „caz" directorul băncii naționale din Minas Gerais, Magallaez, lucrurile s-au aranjat. Mane s-a întors la clubul lui. Dar nu pentru mult timp. Stăpînii au făcut tot ce au putut ca să scape de el. Acum doi ani l-au vîndut clubului „Corintians" din Sao Paulo pe 200 de milioane cruzeiro vechi. Garrincha n-a apucat, însă, să joace acolo mult timp. Curînd a fost

selecționat în reprezentativa națională pentru campionatul mondial din Anglia. Iar anul trecut, proprietarii „Corintiansului" au rupt contractul cu el și l-au amendat cu o sumă mare fiindcă nu s-a prezentat la antrenament. Cîteva cluburi au vrut să-l cumpere pe Garrincha. „Flamengo" din Rio de Janeiro a oferit pentru el 300 de milioane de cruzeiro vechi. Dar patronii lui nu numai că n-au vrut să-l cedeze, ci — și asta-i cel mai cumplit — i-au interzis în genere să joace fotbal pe pămîntul natal. Pentru un sportiv această hotărîre este echivalentă cu o „condamnare la moarte".

Ziarele au pornit iar o adevărată campanie împotriva lui Garrincha. Se scrie că steaua lui a apus, se vorbește de vîrsta lui, de boala lui (are o artroză la genunchi). Într-un cuvînt, vor să-l îngroape înainte de vreme.

Atacurile împotriva talentatului fotbalist sînt cu atît mai dureroase cu cît sînt nedrepte.

— *Se înșeală cei ce cred că steaua lui Garrincha apune* — a declarat categoric Zeze Moreira, antrenorul echipei „Corintians", care și-a pus în el mari speranțe pentru cîștigarea Cupei Braziliei.

De aceeași părere este și fostul antrenor al lui Garrincha, Joao Saldana, azi comentator sportiv celebru.

— *La cei 32 de ani ai săi, Mane a atins o dezvoltare sportivă ideală. El e în floarea posibilităților. E drept, a avut mult de suferit, i s-au făcut nedreptăți peste nedreptăți, în special „Botafogo", cu toate că Garrincha face mai mult decît întregul „Botafogo". Numele lui, talentul lui au fost principalul motiv al bănoaselor turnee întreprinse de club în străinătate. Toți s-au căpătuit pe seama succesului lui, numai el nu. Mai mult, a fost prezentat întotdeauna într-o lumină falsă ca om și jucător. Au început prin a-l declara un geniu seminaiv și tatăl unei familii exemplare, și au sfîrșit prin a-l transforma într-un monstru. Am fost antrenorul lui Mane în trei sute de meciuri și pot spune: da, are într-adevăr puțină știință de carte, dar e foarte deștept — proștii nu pot fi mari fotbaliști.*

Garrincha poate străluci iar pe stadioane. Genunchiul nu-i o piedică. Cu artroza asta a trăit și a jucat întotdeauna liniștit, așa cum întotdeauna a fost un excelent înaintaș, în ciuda picioarelor lui.

Și totuși, din voia stăpînilor de la „Corintians" Garrincha nu mai joacă de peste un an. E aproape ruinat și viitorul lui e învăluit în ceață.

A. Kozlov

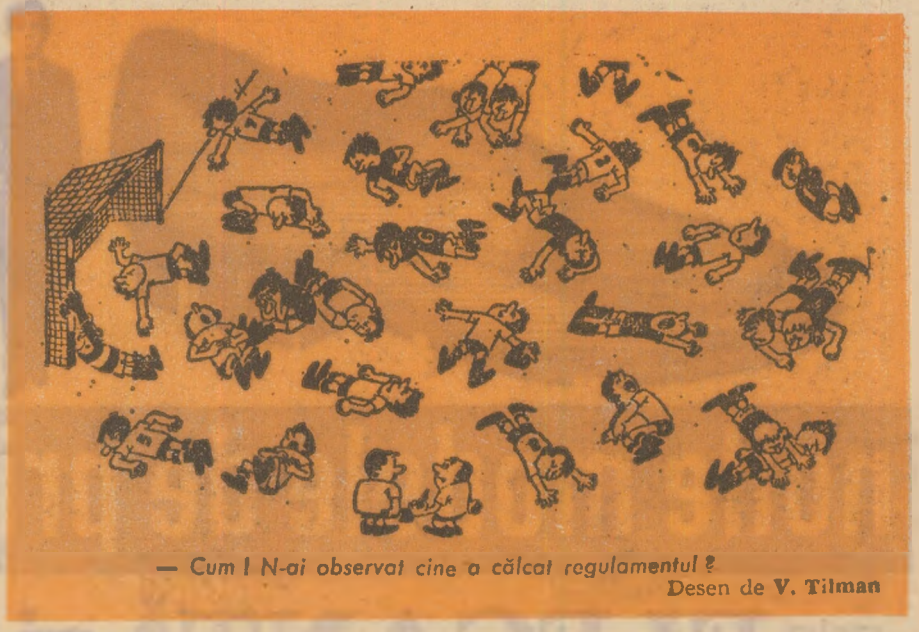

— Cum l N-ai observat cine a călcat regulamentul?

Desen de **V. Tilman**

10 160

REDACȚIA: București, Piața „Scînteii". Tel. 17 60 10. Abonamentele se fac la oficiile poștale
Tiparul: Combinatul Poligrafic Casa Scînteii